

2020

Gemeente MONTFERLAND

KADERNOTA 2020

**T.B.V. DE BEGROTING 2020
EN DE MEERJARENRAMING 2021 - 2023**

Inhoudsopgave

1. INLEIDING.....	5
1.1 Doel Kadernota 2020	5
1.2 Samenvatting.....	6
1.3 Leeswijzer.....	7
2. STRATEGISCHE THEMA'S.....	9
2.1 Coalitieprogramma 2018 - 2022	9
2.2 "Extra" nieuw beleid.....	22
2.3 Interbestuurlijk Programma	27
2.4 Overige ontwikkelingen	29
3. FINANCIËLE KADERS	37
3.1 Financieel meerjarenperspectief 2020 – 2023.....	37
3.2 Vermogen.....	42
3.3 Strategisch financieel beleid.....	46
3.3.1 Vermogen.....	47
4 UITGANGSPUNTEN (MEERJAREN)BEGROTING 2020 – 2023.....	49
5. BESLUIT TOT VASTSTELLING VAN DE KADERNOTA.....	56

T **nleiding**

1. INLEIDING

Voor u ligt de kadernota 2020, het eerste document uit de begrotingscyclus van 2020. Deze Kadernota is de tweede in deze raadsperiode en is qua inhoud anders dan voorgaande jaren.

Al jaren hanteren we binnen de gemeente Montferland hetzelfde proces om tot een Kadernota (beleidsarm) en een gemeentebegroting te komen. Hoewel dit naar volle tevredenheid gebeurt leek het ons goed om deze processen te evalueren. In het 1^e kwartaal van 2018 is een enquête uitgezet onder de (oud) raads- en collegeleden om te weten te komen wat men van de huidige processen vindt. De resultaten van deze enquête hebben geleid tot diverse aanbevelingen. Een van de aanbevelingen was dat de gemeenteraad meer haar rol wil pakken bij de Kadernota door 'strategische keuzes' te maken, zodat het college deze kaders kan meenemen bij het opstellen van de begroting.

In deze Kadernota is een eerste aanzet gegeven om aan de wens van de gemeenteraad te voldoen. We rapporteren uitvoerig over het coalitieprogramma, nieuw beleid, interbestuurlijk programma en autonome / wettelijke ontwikkelingen binnen de programma's. Daarnaast schetsen we het financieel perspectief waaraan u als raad richting kunt geven in de op te stellen Programmabegroting voor 2020 en verdere jaren. Op deze manier stellen wij u in de gelegenheid om aan de voorkant meer te sturen en kaders te stellen in de op te stellen Programmabegroting welke in november a.s. in uw raad zal worden vastgesteld.

1.1 Doel Kadernota 2020

De Kadernota 2020 heeft als doel u te informeren over de beleidsmatige ontwikkelingen, financiële ontwikkelingen en de kaders vast te leggen waarbinnen de begroting wordt opgesteld. Hierbij staat onze financiële positie centraal en ligt de nadruk op het toekomstperspectief voor de jaren 2020 - 2023.

Op basis van deze informatie worden een financieel scenario in beeld gebracht, waarbij u in staat wordt gesteld aan de voorkant te sturen en kaders mee te geven aan het college in de op te stellen Programmabegroting. Naast dit scenario worden ook in deze Kadernota de beleids- en rekentechnische uitgangspunten voor de aanstaande begroting vastgesteld.

Besluitvorming zal uiteindelijk bij het vaststellen van de programmabegroting 2020 zijn beslag krijgen.

In de raadsvergadering van 27 juni a.s. wordt, tegelijkertijd met deze kadernota, de jaarrekening over het jaar 2018 aan u ter vaststelling voorgelegd. Evenals deze kadernota een document uit de planning en controlcyclus; de Jaarstukken 2018 zijn het sluitstuk over het verslagjaar 2018 en de Kadernota 2020 blikkt vooruit en is het eerste document voor het nieuwe jaar 2020.

Figuur 1: P & C – cyclus 2019

1.2 Samenvatting

De saldi van de Kadernota geven aanleiding tot beschouwing van onze financiële positie.

Begrotingsaldi Kadernota 2020 - 2023		(bedrag x € 1.000, "-" = nadeel)			
	2020	2021	2022	2023	
Saldi cf begroting 2019-2022	4	266	621	621	
Financiële mutaties Kadernota 2020	-3.841	-3.296	-3.349	-3.204	
Totaal, saldi 2020 - 2023	-3.837	-3.030	-2.728	-2.583	
af: verhoging taakstelling transities budgetneutraal	2.135	2.009	2.009	2.009	
Kadernota 2020 - 2023	-1.702	-1.021	-719	-574	

In deze opzet is onverminderd het uitgangspunt dat financiële ontwikkelingen op het terrein van de transities in het Sociaal Domein (wederom) leiden tot een mutatie in de taakstelling "transities budgetneutraal".

De conclusie is dat ons uitgavenpatroon meerjarig niet (meer) aansluit op de middelen die we jaarlijks ontvangen. Anders gezegd: de tekorten lopen structureel stevig op. Dat gebeurt nadat we aanvankelijk in 2018 een zeer positief beeld presenteerden: de overschotten (excl. uitgaven Coalitieprogramma / nieuw beleid) liepen op van € 1,5 mln. in 2020 tot afgerond € 2,7 mln. in 2022.

Wat is er in de tussentijd gebeurd?

Sociaal domein

In het sociaal domein hebben zich omvangrijke ontwikkelingen voorgedaan die (bijna zonder uitzondering) een negatief effect hebben op ons uitgavenpatroon. Eerder bent u hier op verschillende manieren al over geïnformeerd. Belangrijke voorbeelden daarvan:

- abonnementstarief Wmo (met een dubbel negatief effect van aanzuigende werking en verlies van eigen bijdragen);
- reëel tarief / tariefwijziging Wmo en Jeugdzorg
- oplopende tekorten op de exploitatie van Laborijn

Daarnaast herkennen we ook in Montferland de landelijke tendens van toenemende kosten in de Jeugdzorg. Dit wordt afgezet tegen het uitgangspunt van budgetneutraliteit in het sociaal domein. Inmiddels hebben we tweemaal een maatregelenpakket voorgelegd aan uw raad (2017 en 2019). Alhoewel dit heeft geleid tot forse maatregelen blijft het onvoldoende om budgetneutraliteit te realiseren: autonoom (rijks)beleid en toename van de kosten zijn hiervan oorzaken. Het beeld dat redelijk geruisloos miljoenen kunnen worden bespaard in het sociaal domein blijft bestaan. Substantieel bezuinigen binnen dergelijke budgetten kan alleen als we zaken níet meer doen, niet alleen als we zaken ánders doen.

Vanzelfsprekend blijven wij met voorstellen komen om de uitgaven te verlagen in het sociaal domein. Daarbij zullen wij zoveel als mogelijk slechts met 'harde maatregelen' komen; maatregelen die we landelijk veel zien hebben een hoog 'probeergehalte', maar zijn amper te vertalen in lagere kosten.

Coalitieprogramma en nieuw beleid

In 2018 is het ambitieuze coalitieprogramma financieel vertaald. Daarnaast zien we nieuwe ontwikkelingen die een financiële claim leggen (de één groter dan de ander). Besluiten hierover zijn / worden in 2018 – 2019 genomen: brede school 's-Heerenberg, actualisatie centrumplan Didam, verkeerscirculatie, warmtetransitie/duurzaamheid, fusies voetbalverenigingen, Bloemenbuurt etc. Deze worden nu, in deze Kadernota, financieel vertaald.

Gemeenschappelijke regelingen

We zien dat vanuit gemeenschappelijke regelingen een toenemende vraag naar budgetten ontstaat. Als voorbeelden noemen we Laborijn, VNOG en ODA. We zijn als individuele gemeente geen bepalende speler. De kosten worden neergelegd en geacht door de gemeente genomen te worden.

Conclusie

We willen een bestuurskrachtige gemeente zijn en blijven streven naar een structureel sluitende (meerjaren)begroting. Autonome ontwikkelingen in combinatie met onze omvangrijke ambities nopen tot het maken van keuzes. Door processen anders in te richten en zaken anders te doen of niet meer te doen, willen wij u bij de begroting 2020 een pakket aan maatregelen aanbieden waar we de komende jaren mee vooruit kunnen.

Het motto bij de begroting 2020 zal dan ook zijn:

'HERVORMEN OM VOORUIT TE KUNNEN'!

Er zullen bestuurlijke keuzes moeten worden gemaakt (die confronterend kunnen zijn). Als gemeente willen we veel, maar de beschikbare middelen zijn niet toereikend.

De risico's met het grootste impact op dit moment zijn de transities in het Sociaal Domein. De fors hogere uitgaven in 2018 hebben er toe geleid dat de reserve Sociaal Domein nagenoeg is uitgeput. We zien dat de ingeboekte bezuinigingsmaatregelen op de korte termijn niet allemaal de gewenste financiële effecten opleveren. Indien dit zich voordoet, zal dit voor de komende jaren er toe leiden dat er een beroep zal worden gedaan op onze Algemene Reserve, waardoor onze weerstandsratio zal afnemen.

Voor de jaarschijf 2020 e.v. gaan we er vooralsnog van uit dat deze worden opgevangen door concrete aanvullende bezuinigingsmaatregelen. Indien we hier niet in slagen dan zal onze Algemene Reserve na 2021 niet meer toereikend zijn voor de tekorten vanaf 2022.

1.3 Leeswijzer

De Kadernota is als volgt opgebouwd:

- In hoofdstuk 2 komen de strategische thema's aan bod. Hier rapporteren wij de stand van zaken over het coalitieprogramma, nieuw beleid, interbestuurlijk programma en de overige ontwikkelingen binnen de programma's. Naast de genoemde onderwerpen komen aanvullend "de budget neutraliteit in het Sociaal Domein", "de grondexploitatie" en "de woonlasten" aan bod. Binnen al deze onderwerpen kunt u als raad nog diverse keuzes maken;
- In hoofdstuk 3 is het financiële meerjarenperspectief opgenomen. Deze is gesplitst in exploitatie en vermogen. Ook wordt u een scenario voorgelegd ter besluitvorming;
- In hoofdstuk 4 zijn de beleids- en rekentechnische uitgangspunten voor de begroting 2020 opgenomen;
- In hoofdstuk 5 het besluit tot vaststelling.

S

**Strategische
thema's**

2. Strategische thema's

De Kadernota bevat jaarlijks een actualisatie van het bestaand beleid. Ook deze Kadernota 2020 – 2023 zal moeten leiden tot een richtinggevende politiek bestuurlijke discussie. Daarom laten we een actualisatie zien van de volgende thema's:

- Coalitieprogramma 2018 – 2022
- "Extra" nieuw beleid 2019 – 2022
- Interbestuurlijk Programma
- Overige ontwikkelingen

2.1 Coalitieprogramma 2018 - 2022

Bij de vaststelling van de Programmabegroting 2019 – 2022, op 8 november 2018, is tevens ingestemd met de actiepunten en de financiële vertaling van het Coalitieprogramma 2018 – 2022 'Samen krijgen wij het voor elkaar!'. Deze Kadernota is het eerste moment waarop gerapporteerd wordt over het coalitieprogramma. Er wordt gerapporteerd op:

- **T**ijd : wordt de afgesproken planning gehaald?;
- **K**waliteit : is het actiepunt haalbaar / reëel? Zijn er gewijzigde inzichten? Stand van zaken;
- **G**eld : Zijn de budgetten toereikend?

In deze Kadernota wordt alleen gerapporteerd op de actiepunten met de grootste afwijkingen / ontwikkelingen. De voortgang is aangegeven in 3 kleuren:

Groen: Actie is / wordt gerealiseerd conform coalitieprogramma 2018 – 2022 zoals vastgesteld bij de begroting 2019 - 2022;

Geel: Actie is lopende / in uitvoering conform coalitieprogramma 2018 – 2022 zoals vastgesteld bij de begroting 2019 - 2022;

Rood: Actie wijkt af van het coalitieprogramma 2018 – 2022 zoals vastgesteld bij de begroting 2019 – 2022.

1. Relatie Bestuur & Inwoner; een krachtige samenleving

Actiepunt:

Helder en duidelijk communiceren met duidelijk verwachtingsmanagement

T K G

Stand van zaken

De gemeenteraad, het college en de organisatie hebben grote ambities op het gebied van communicatie. Het college heeft in 2018 de 'startnotitie Communicatie' vastgesteld. Vervolgens is een beleidsplan geschreven. Om de ambities te realiseren is zowel kwalitatief als kwantitatief een verbetering nodig. Niet alleen binnen het cluster Communicatie, maar ook in de gehele organisatie. Op dit moment is binnen het cluster niet de capaciteit aanwezig om dit te realiseren. Extra inzet is essentieel.

Financieel

Communicatiebudget bij projecten

Bij de start van ieder project moet er een communicatiebudget opgenomen worden. De grootte van het budget is afhankelijk van het project.

Formatie

Om het plan te kunnen realiseren is er extra formatie nodig. De kosten hiervoor zijn nog in onderzoek. Hier is ten tijde van het financieel doorrekenen van het coalitieprogramma geen rekening mee gehouden.

Actiepunt:

T K G

Bekijken vergadermodel gemeenteraad: invulling commissievergaderingen opnieuw bezien, kijken naar andere vormen

Stand van zaken

Momenteel wordt er in directe samenspraak tussen college en het afstemmingsoverleg vanuit de gemeenteraad gezocht naar een gedragen oplossing om de Politieke Avond Montferland (PAM) te huisvesten binnen het thans gehuurde deel van Gouden Handen.

Financieel

De investering die hier mee gemoeid is bedraagt € 48.000. Deze zal geactiveerd moeten worden en in 10 jaar worden afgeschreven. De kapitaallast bedraagt ingaande 2020 € 5.200.

Actiepunt:

T K G

Nieuwe vormen van dienstverlening onderzoeken en opzetten.

Stand van zaken

Live-chat en WhatsApp zijn geïmplementeerd. Het onderzoeken van de mogelijkheden om reisdocumenten aan huis te bezorgen moet nog gebeuren en wordt opgepakt. Daarnaast zijn we momenteel in gesprek met een bedrijf om te komen tot een gemeente-app. De hernieuwde visie op dienstverlening is tijdelijk geparkeerd, omdat eerst de missie en visie voor Montferland wordt opgesteld.

2. Ruimtelijke ontwikkeling; verder bouwen aan een groen en aantrekkelijk Montferland

Actiepunt:

T K G

Het Centrumplan Didam uitvoeren om de centrumfunctie te versterken. Aandacht voor verdere uitwerking in relatie tot inwoners en betrokkenen en aandacht voor de geluiden t.a.v. de beoogde pleinfunctie bij de Mariakerk.

Stand van zaken

De oorspronkelijk in de begroting 2019 en verdere jaren opgenomen investeringsbedragen zijn onderverdeeld in 6 deelgebieden. Door de nadere detaillering en uitwerking van de plannen is het project geherfaseerd in 10 deelgebieden en zijn investeringsbedragen geactualiseerd. Nadere detaillering en uitwerking vindt plaats op basis van door het college vastgestelde kaders.

Dit betreft het Programma van eisen (PvE) dat in december 2018 is vastgesteld en het Projectinitiatiedocument (PID), ofwel projectplan, dat in april 2019 is vastgesteld. Als onderdeel van het PID zijn tevens een communicatieplan en een risicodossier vastgesteld.

Voorts wordt reeds geruime tijd gewerkt aan de uitwerking van een deel van de 10 deelgebieden. Uitwerking geschiedt in overleg met bewoners, ondernemers via een drietal bijeenkomsten per deelgebied, hetzij zoveel meer of minder als in de praktijk noodzakelijk wordt geacht. Uitwerking focust zich momenteel op deelgebied 1. Pittelderstraat, 2. Oranje-erf, 3. Spoorstraat. Ook de eerste werkzaamheden zijn gestart in de vorm van het graven van proefsleuven voor bodem-, archeologisch en civieltechnisch onderzoek.

Ten aanzien van de pleinfunctie bij de Mariakerk zijn inmiddels oriënterende gesprekken gevoerd met verenigingen die activiteiten uitvoeren in het openbaar gebied in het centrum van Didam. Dit overleg vindt in een goede sfeer plaats, waarbij verenigingen hebben aangegeven positief te staan tegenover het idee van het centrale plein, de 'huiskamer' van Didam ter plaatse van de Mariakerk.

Financieel

Voor diverse deelgebieden zijn op basis van kengetallen reeds bedragen geraamd en opgenomen in de begroting 2019 en verdere jaren. Inmiddels zijn de uitvoeringskosten nauwkeuriger in beeld gebracht en wordt u in deze Kadernota een kredietvoorstel aan uw raad voorgelegd op basis van geactualiseerde gegevens, inclusief opgave van de blauwe ader / riolering.

Voor de herinrichting openbare ruimte betekent dit extra aan aanvullende kapitaallasten € 86.000. Een keuze is om de aanvullende kapitaallasten voor € 50.000 te dekken middels een jaarlijkse ont-trekking aan de dekkingsreserve Centrumplan Didam. Aan deze reserve is bij de jaarrekening 2015 een bedrag van € 1 miljoen toegevoegd.

Voor het onderdeel riolering betekent dit ook extra een aanvullende kapitaallast van € 55.000. De extra kapitaallasten voor de riolering zullen binnen de rioolheffingen worden opgevangen.

Actiepunt:

Breed overleg opstarten met alle betrokkenen betreffende Centrumplan.

T K G

Planning

Uitvoering van en communicatie over het project is een continu proces dat enkele jaren in beslag neemt.

Stand van zaken

Ten behoeve van het overleg is een communicatieplan opgesteld.

Zoals ten tijde van de totstandkoming van het Centrumplan kenbaar is gemaakt, wordt vanaf de uitwerking en uitvoering van de deelgebieden van het Centrumplan eenieder (bewoners en ondernemers) betrokken bij de plannen. Per deelgebied worden mensen uitgenodigd voor meerdere in-loopsessies en presentaties teneinde mee te praten over de keuzes die gemaakt worden bij de herinrichting van het openbaar gebied in het Centrum van Didam.

Voorts fungeert het Centripunt in het oude raadhuis als informatiepunt waar elke vrijdag door eenieder die dat wenst informatie over het Centrumplan kan worden verkregen.

Actiepunt:

Waar het niet mogelijk is om via inbreiding woningen te bouwen in gesprek met de provincie om te kijken waar gebouwd kan worden buiten bestaand stedelijk gebied.

T K G

Planning

Overleg is thans nog niet aan de orde.

Stand van zaken

Momenteel wordt gewerkt aan de Woningbouwvisie tot 2030. Uitgangspunt is dat woningen primair op inbreidingslocaties binnen de bebouwde kom worden gerealiseerd. Vooralsnog is dat de komende jaren in elke kern mogelijk. Mocht op termijn blijken dat de opgave niet binnen de bebouwde kom kan worden ingevuld, dan gaan we met de provincie in overleg over locaties buiten bestaand stedelijk gebied.

Actiepunt:

Gemêleerd bouwen in kernen; Zorgen voor voldoende woningen in alle segmenten zodat de leefbaarheid in de kernen gewaarborgd wordt en jongeren kunnen wonen in de kern waar ze geboren zijn en / of terugkeren naar die kern.

T K G

Stand van zaken

In alle kernen binnen de gemeente zijn woningbouwplannen in voorbereiding, dan wel in uitvoering. Daarbij wordt met name ingezet op de doelgroepen 'starters' en 'senioren' in al hun diversiteit. Planologisch wordt ingezet op flexibele bestemmingsplannen, zodat per kern en locatie maatwerk geleverd kan worden - mede indachtig de marktvrage - met betrekking tot de invulling van de bouwplannen.

Financieel

Hiervoor is geen specifiek budget gereserveerd. Ontwikkelingen worden hetzij door private partijen vorm gegeven, hetzij door de corporatie of door de gemeente zelf. Daar waar het om gemeentelijke projecten gaat, wordt per project een grondexploitatie opgesteld.

3. Beheer leefomgeving

Actiepunt: T K G
Gemeente energieneutraal: Realistische opgave energietransitie: betrekken inwoners bij planvorming. ● ● ●

Stand van zaken

Het participatietraject ruimtelijk kader duurzame energie wordt intensiever opgepakt dan vooraf gepland. Personele uitbreiding (1,0 fte excl. Warmtetransitie, "van het gas af") is ingevuld. De lokale uitvoeringsagenda is vastgesteld en in uitvoering genomen. Om beleid t.b.v. warmtetransitie (van het gas af) te kunnen ontwikkelen (in meerdere fasen) en de realisatie van de uitvoeringsagenda energieneutraal 2018-2022 niet onnodig te vertragen is extra personele capaciteit nodig. Deze moeten worden opgevangen binnen de fasering van de uitvoeringsagenda energieneutraliteit 2020-2022.

Actiepunt: T K G
Regionale aanpak ten behoeve van plaatsing en locatie windmolens. ● ● ●

Stand van zaken

Het benodigde aantal windturbines (in mix duurzame energiebronnen t.b.v. energieneutraliteit) wordt in beginsel in eigen gemeente gerealiseerd. Wel in goed overleg met buurgemeenten voor opstellingen nabij gemeentegrenzen. Ook op regionaal niveau vindt afstemming en monitoring plaats over voortgang taakstellingen.

Actiepunt: T K G
Stimuleren duurzame kansen: duurzaamheidslening / stimuleren lokale en particuliere initiatieven. ● ● ●

Stand van zaken

Duurzaamheidslening is vanaf de start in 2016 zeer succesvol. De stimuleringslening non profit voor verduurzaming verenigingen is sinds medio 2018 in uitvoering. Hiervan wordt helaas nog geen gebruik gemaakt vanwege de hoge afsluitkosten. Hierover vindt (op regionaal niveau) overleg en afstemming plaats met Svn.

Actiepunt: T K G
Mix aan duurzame energiebronnen voor Montferland in 2030 (bron: Montferland, op weg naar energieneutraal 2030, juni 2016). ● ● ●

Stand van zaken

Mix duurzame energiebronnen is het uitgangspunt van beleid bij de energietransitie zoals vastgelegd in het raadsbesluit december 2018 over de uitvoeringsagenda. Hierbij is tevens bepaald dat met name wordt ingezet op zon en wind. "VerduurSaam Energieloket AGEM" wordt gepromoot.

Actiepunt: T K G
Continueren raad brede werkgroep Duurzaamheid. ● ● ●

Stand van zaken

Gelet op de reeds gerealiseerde besluitvorming en de besluitvorming in voorbereiding is het de vraag of er nog behoefte is aan een dergelijke werkgroep.

Actiepunt:

Verkeersknelpunten voor heel Montferland in beeld brengen en daar waar nodig verbeteringen aanbrengen met specifieke aandacht voor fietsroutes binnen de bebouwde kom.

T K G
● ● ●

Planning

In december 2019 wordt het IVVP naar verwachting vastgesteld door de raad.

Stand van zaken

Een startnotitie, waarin de onderwerpen die de inhoud van het IVVP gaan vormen, is in april 2019 ter besluitvorming aan de raad voorgelegd. Daarna volgt de uitwerking per onderwerp om uiteindelijk te worden voorgelegd aan de raad.

Financieel

Vooralsnog zijn de beschikbaar gestelde kredieten toereikend.

Actiepunt:

Goede ruimtelijke inrichting centra van kernen.

T K G
● ● ●

Stand van zaken

De planvorming voor de herinrichting van kern Beek loopt. De planvorming voor de kernen van Azewijn en Kilder volgen de komende jaren.

Financieel

Vooralsnog zijn de beschikbaar gestelde kredieten voldoende.

Actiepunt:

Goed onderhouden bermen en wegranden met oog voor biodiversiteit.

T K G
● ● ●

Planning

In het maaiseizoen 2019 wordt gestart om een gedeelte van de bermen volgens een andere manier te onderhouden.

Stand van zaken

Het onderhoud aan de wegranden wordt integraal meegenomen in het reguliere wegenonderhoud. In 2019 wordt een start gemaakt met een andere manier van bermonderhoud (biodiversiteit). Het gewijzigde beleid ten aanzien van bermonderhoud wordt onderdeel van het nog op te stellen groenbeleidsplan.

Actiepunt:

Goed onderhoud onverharde buitenwegen.

T K G
● ● ●

Planning

De uitvoering vindt gefaseerd over meerdere jaren plaats.

Stand van zaken

Het beleids- en uitvoeringsplan wordt in september 2019 ter besluitvorming aan de raad voorgelegd nadat de aanwonenden zijn gevraagd wat zij van dat beleid vinden.

Financieel

De beschikbare kredieten zijn vooralsnog voldoende.

Actiepunt:

T K G

Reactivering van het Groen Structuurplan.

Planning

Het definitieve groenstructuurplan wordt in november dit jaar ter besluitvorming aan de raad voorgelegd.

Stand van zaken

In 2019 wordt begonnen met het opstellen van een startnotitie waarin de onderwerpen en uitgangspunten staan vermeld die in het groenstructuurplan worden behandeld. Deze startnotitie wordt ter besluitvorming aan de raad voorgelegd.

Financieel

Vooralsnog zijn de beschikbare budgetten toereikend.

Actiepunt:

T K G

Verkeersovertredingen voorkomen door een goede mix van inrichting openbare ruimte en handhaving in te zetten.

Stand van zaken

Het proces begint met de (her)inrichting en/of bebording in de openbare ruimte. Mochten er desondanks overtredingen in welke vorm dan ook plaatsvinden dan wordt de afdeling handhaving en/of politie ingeschakeld. Andersom werkt dat ook als handhaving of de politie signaleert dat er aanpassingen noodzakelijk zijn wordt dat bij Openbare Werken neergelegd.

Financieel

Kosten (her)inrichting en/of bebording in de openbare ruimte passen binnen het huidige budget.

Actiepunt:

T K G

Wateroverlast aanpakken in samenwerking met andere overheden en bewoners.

Planning

Opstellen GRP in 2020 en vaststelling door de raad in november van dat jaar.

Stand van zaken

Maatregelen worden meegenomen in het nieuw op te stellen GRP 2021-2026 dat in 2020 wordt opgesteld en voorgelegd aan de raad ter besluitvorming.

Financieel

Vooruitlopend op de uitkomsten van het GRP 2021-2026 kunnen nog geen financiële consequenties worden aangegeven.

Actiepunt:

T K G

De St. Jansgildestraat renoveren zodat deze ook voor voetgangers, welke minder goed ter been zijn, begaanbaar wordt.

Planning

De voorbereiding is gestart. Een eerste informatieavond voor de buurt is gehouden. De daadwerkelijke uitvoering volgt in het derde kwartaal van dit jaar.

Stand van zaken

Bepalend voor het ontwerp is het feit of de beide platanenrijen gekapt gaan worden.

Momenteel wordt er een belangenafweging gemaakt tussen enerzijds de bruikbaarheid van de weg en anderzijds het belang van de bomen. Mede bepalend zijn ook de plannen van de nutsbedrijven om in het kader van de energietransitie hun netwerken moeten verzwaren. Dit conflicteert met de boomwortels.

Financieel

Naar verwachting is het beschikbare krediet toereikend.

Actiepunt:

T K G

Een verkeerscirculatieplan (VCP) opstellen voor 's-Heerenberg waarbij rekening gehouden wordt met de herinrichting van de Drieheuvelenweg en waarbij de bevolking van 's-Heerenberg vroegtijdig meegenomen wordt.

Stand van zaken

Het VCP wordt in september 2019 door de raad vastgesteld.

Financieel

De voor de uitvoering van het VCP benodigde financiële middelen zijn nog niet opgenomen in de begroting. Vooralsnog dient rekening gehouden te worden met een aanvullend krediet van € 1,1 miljoen. Dit VCP biedt ook kansen voor het ontwikkelen van woningen in dit gebied. Wat hiervan de revenuen zullen zijn, is nu nog niet bekend.

Actiepunt:

T K G

Meer capaciteit vrijmaken voor het aanpakken van verkeersovertredingen.

Stand van zaken

In afstemming met politie en VNG zal worden onderzocht of en hoe wij als gemeente zelf kunnen handhaven op verkeersovertredingen zoals de maximale verkeerssnelheid van 30 km/h. Eerste contact met politie heeft plaatsgevonden en vraag bij VNG is uitgezet.

Financieel

Duidelijkheid over eventuele financiële consequenties volgt later.

Actiepunt:

T K G

We willen handhaving binnen de fysieke leefomgeving intensiveren.

Planning

De werving en selectie is in uitvoering. Het beleid is in ontwikkeling.

Stand van zaken

Na de wijziging van de APV in 2018 is de personele capaciteit (juridisch medewerker handhaving omgevingsrecht) met 0,5 fte uitgebreid en is werving en selectie gestart. Bij de vaststelling van de meerjarenbegroting 2019-2022 is ook de personele capaciteit voor privaatrechtelijke handhaving (fysieke leefomgeving) met 1,0 fte uitgebreid. De beschikbare vacature-ruimte is inmiddels deels ingevuld. Daarnaast is een traject opgestart om te komen tot een nieuw gemeente breed integraal handhavings-beleid. Besluitvorming door de gemeenteraad wordt dit jaar nog afgerond.

4. Economie en Toerisme

Actiepunt: T K G
In samenwerking met branche kiezen voor een gedegen toeristisch beleid. ● ● ●

Stand van zaken

Samen met een afvaardiging van het R&T - veld is de gemeente aan het werk/in gesprek om het toeristische beleid te actualiseren. Hier zullen in 2019 eveneens bijeenkomsten voor georganiseerd worden.

Actiepunt: T K G
Oog houden voor lokale tradities en cultuur. ● ● ●

Stand van zaken

Momenteel zijn onze inwoners volop bezig met het maken van plannen voor de viering van 75 jaar herdenken in 2020. Er is € 50.000 gereserveerd waarvan € 33.000 wordt betaald aan de gemeente Doetinchem. Onze inwoners kunnen subsidie aanvragen via de gemeente Montferland. De overige € 17.000 is een reservepot voor de te organiseren activiteiten.

Actiepunt: T K G
Stimuleren grensoverschrijdende initiatieven: het houdt niet op bij de Nederlandse grens. ● ● ●

Stand van zaken

De projecten Elterberg en Bergherbos (EBBB) en de Oranjeroute zijn recentelijk opgeleverd. We zijn continue op zoek naar projecten in dit kader.

5. Gezondheid en bevordering gezonde leefstijl

Actiepunt: T K G
Stimuleren van samenwerking tussen sport- en cultuurvoorzieningen, de gemeente ondersteunt deze processen t.b.v. preventie. ● ● ●

Planning

Een open club in Didam zal in 2019 gerealiseerd zijn. In 's-Heerenberg zal het proces doorlopen in 2020. Achterhoek in Beweging loopt ook door, dat is een continu proces.

Stand van zaken

Deze werkzaamheden worden al uitgevoerd.

Financieel

Voor Achterhoek in Beweging is vanaf 2020 een bijdrage nodig van de gemeente Montferland van € 35.000 per jaar. Voor de open club is vanaf 2020 geen bijdrage meer nodig, dus deze € 15.000 welke nog beschikbaar is, kan overgeheveld worden naar Achterhoek in Beweging. Dus per saldo is vanaf 2020 nog € 10.000 extra nodig.

Actiepunt: T K G
Toekomst voor een zwembad in Didam goed in kaart brengen. ● ● ●

Stand van zaken

Het onderzoek naar een nieuw zwembad wordt opgestart zodra we de kaders van het nieuwe sportbeleid hebben vastgesteld. Uit de kaders gaat blijken of er in Didam een nieuw zwembad moet komen.

Financieel

Niet van toepassing op dit moment. Er moet eerst een besluit genomen worden of er een nieuw zwembad gebouwd gaat worden.

Actiepunt:

Verder stimuleren van sport als bindmiddel samenleving.

T K G

Stand van zaken

Lopende het jaar 2019 krijgen nieuwe initiatieven meer kansen, mede ingegeven door het nieuw te ontwikkelen sportbeleid (in samenspraak met verenigingen). In 2019 maakt de Rijksoverheid het ook mogelijk extra formatie te realiseren voor de buurtsportcoaches. Deze zullen ook zorgen voor nieuwe sport- en beweeginitiatieven.

Actiepunt:

Sportbevordering: Ouderen actief houden.

T K G

Planning

Stimulering beweeggedrag ouderen zal in 2019 verder ontwikkeld (uitgebreid) worden. De koppeling met de pilot in Nieuw-Dijk is ambtelijk gemaakt en kan in 2019 gerealiseerd worden.

Stand van zaken

Beweeggedrag ouderen wordt door een tweetal buurtsportcoaches (Didam en 's-Heerenberg) gestimuleerd en krijgt waarschijnlijk een impuls door het nieuw te ontwikkelen sportbeleid.

Actiepunt:

Alternatieven aanbieden bij verdwijnende sportmogelijkheden.

T K G

Planning

Plannen zijn nog niet concreet. In overleg met de bewoners/gebruikers wordt dit ingevuld.

Stand van zaken

Op 28 maart jl. heeft de gemeenteraad ingestemd met 2 fusietrajecten en investeringen in sportparken. Dit betekent dat in minimaal 2 kernen (Stokkum en Braamt) in het kader van "sport voor sport" er initiatieven gerealiseerd kunnen worden om te komen tot een kleinschalige sportvoorziening.

Financieel

Er is hiervoor geen bedrag opgenomen in de begroting. Onduidelijk is nog wat er ontwikkeld gaat worden en wat de kosten hiervoor zijn.

6. Samenleven: Jeugd, onderwijs en cultuur**Actiepunt:**

Maatwerk per kern in faciliterende zin, maar binnen de financiële kaders van 2017.

T K G

Stand van zaken

Voor de genoemde kernen wordt momenteel een dorpsvisie voorbereid door de kern zelf. Vanuit de gemeente is voor deze taak een regiegroep in het leven geroepen. Deze ondersteunt de groepen uit de diverse kernen om te komen tot de visie.

Financieel

Er zal niet meer uitgegeven worden dan daarvoor beschikbaar is.

Actiepunt:

Goede onderwijsvoorzieningen en onderwijshuisvesting.

T K G

Planning

Eerst zal er een locatie bekend moeten zijn, voordat er daadwerkelijk gestart kan worden met de bouw van de brede school.

Stand van zaken

De realisatie van de brede school in 's-Heerenberg is nog niet gerealiseerd. Dit wordt veroorzaakt doordat er nog geen keuze is gemaakt ten aanzien van de locatie waar deze school gebouwd wordt. De DrieHeuvelenweg is in 2017 als voorkeurslocatie afgewezen door de gemeenteraad. In mei 2019 is een nieuw voorstel aan de raad gedaan t.a.v. mogelijke locaties voor de brede school.

Financieel

Door verloop van tijd en de aanpassing van de verordening voorzieningen onderwijshuisvesting kunnen de kosten hoger uitvallen dan de eerder indicatief geraamde kosten.

Actiepunt:

Onderwijsondersteuning (conciërges) op alle basisscholen.

T K G

Planning

In 2019 wordt hier een besluit over genomen.

Stand van zaken

Deze actie zal besproken worden met de schoolbesturen in het Lea overleg van oktober.

Financieel

Hier is geen geld aan verbonden.

Actiepunt:

Goede bereikbaarheid van onderwijsvoorzieningen (veilige fietsroutes).

T K G

Planning

De realisatie van de brede school is nog niet opgestart.

Stand van zaken

Daar waar nodig worden er maatregelen getroffen rond de scholen. Op het moment dat de brede school in 's-Heerenberg wordt gebouwd, zal er nadrukkelijk aandacht besteed worden aan veilige fietsroutes naar de school.

Financieel

Daar waar nodig worden er middelen voor vrij gemaakt.

Actiepunt:

Het aanbieden van Duits op basisscholen.

T K G

Stand van zaken

Aan de schoolbesturen is in het overleg Lokaal Educatieve Agenda aandacht gevraagd voor het verzorgen van Duits op de basisscholen. Het geven van Duits op de scholen moet opgenomen worden in het curriculum van het onderwijs.

Het onderwijs is bevoegd tot het opnemen van zaken in het curriculum en niet de gemeente. Wij hebben hier wel aandacht voor gevraagd, maar nu is het aan de schoolbesturen.

Actiepunt:

Samenwerking met omliggende gemeentes om (specialistische) jeugdzorg optimaal en efficiënt te kunnen aanbieden.

T K G

Stand van zaken

De specialistische jeugdzorg is ingekocht door de regio Achterhoek voor de jaren 2019 en 2020. Momenteel wordt er nagedacht over een nieuwe visie op inkoop binnen het sociaal domein, dus ook voor de jeugdzorg, vanaf 1-1-2021.

Transformatiefonds is toegekend. Vanaf eind 2018 wordt er gedurende 3 jaar een bedrag van € 600.000 jaarlijks toegekend. Het beheer zit bij Doetinchem en hier is een plan voor gemaakt gericht op specifieke transformatiedoelstellingen.

Financieel

Aan deze acties zijn geen financiële middelen verbonden.

Actiepunt:

Bibliotheekfunctie in Didam en 's-Heerenberg behouden.

T K G

Stand van zaken

De bibliotheek in Didam heeft de intentieverklaring ondertekend voor herhuisvesting in Meulenvelden. In 's-Heerenberg is de beslissing afhankelijk van de realisatie van de brede school. Aangezien er nog geen keuze is gemaakt ten aanzien van de locatie, kan er ook nog geen sprake zijn van herhuisvesting van de bibliotheek.

Financieel

De huisvesting van de bibliotheek in Meulenvelden kan tot gevolg hebben, dat de bibliotheek meer huisvestingskosten moet gaan betalen. Er is geen financiële betrokkenheid van de gemeente.

Actiepunt:

Specifiek beleid maken om jongeren te boeien en te binden aan Montferland.

T K G

Stand van zaken

In 2018 heeft er een onderzoek plaatsgevonden door een extern bureau. De deelname van het aantal jongeren daarbij was beperkt. De uitkomsten van het onderzoek geeft nog onvoldoende richting aan wat jongeren bindt en boeit aan Montferland.

Om die reden is er een afstudeeropdracht uitgezet bij de hoge scholen. Dit heeft nog niet geleid tot een stagiair. Binnenkort is er een overleg met een medewerker van de Hogeschool Arnhem Nijmegen, die ervaring heeft met dit soort vraagstukken.

Financieel

Op dit moment nog niet duidelijk of er nog meer geld nodig is voor eventueel onderzoek.

Actiepunt:

Na totstandkoming van het verkeerscirculatieplan breed overleg opstarten met alle betrokken partijen over de locatie voor een nieuwe Brede School in 's-Heerenberg.

T K G

Planning

Eerst zal de locatie bekend moeten zijn.

Stand van zaken

Als de locatie bekend is voor de brede school, zal overgegaan worden tot het ontwikkelen en bouwen van de school. In dit proces zullen wij nadrukkelijk betrekken: scholen, ouders, omwonenden en andere belanghebbenden.

Actiepunt:

Initiatieven die er zijn om scholen in kleine kernen te houden ondersteunen mits de kwaliteit van goed onderwijs gewaarborgd kan blijven.

T K G

Planning

We volgen dit nauwgezet. 2 keer per jaar hebben we overleg met de schoolbesturen in het kader van de Lokaal Educatieve Agenda en bespreken daar ook onderwijshuisvestingszaken.

Stand van zaken

In overleg met de schoolbesturen wordt bepaald of een school in een kleine kern al dan niet gesloten wordt. Leidend daarbij is de huisvestingsvisie welke door de gemeenteraad is vastgesteld en opgesteld is na goed overleg met de in de gemeente aanwezige scholen.

Financieel

Hier zijn geen kosten aan verbonden.

Actiepunt:

De dorpsraden en verenigingen ondersteunen bij initiatieven om de leefbaarheid op peil te houden.

T K G

Stand van zaken

Van het beschikbare bedrag van € 250.000 is € 225.000 uitgegeven aan 9 kleine kernen, die daar maatregelen voor hebben getroffen. Voor 2019 is er een nieuwe subsidieregeling, genaamd subsidieregeling Ondersteuning Leefbaarheidsinitiatieven 2019 (ook wel *Leefbaarheid 2019*). Binnen deze regeling is € 7.500 beschikbaar voor dorps- en wijkraden op jaarlijkse basis en is er € 25.000 beschikbaar voor incidentele initiatieven (met een max. van € 2.500 per initiatief).

7. Maatschappelijke ondersteuning en veiligheid

Actiepunt:

Benutten van kansen door optimaal gebruik te maken voorzieningen: mede gebruik door zorgaanbieders en welzijnsorganisaties in de kern, welzijns- en ouderenzorg dicht bij de mensen.

T K G

Financieel

De budgetneutraliteit in het Sociaal Domein blijft onverminderd van kracht.

Actiepunt:

De sociale Wijkteams zijn bereikbaar en proactief.

T K G

Planning

Dit kan maar voor een deel worden gerealiseerd.

Financieel

Dit vergt nader onderzoek. Er zijn vooralsnog geen extra middelen beschikbaar.

Actiepunt:	T	K	G
Ondersteuning dicht bij de inwoner aanbieden en kernen meer aandacht geven om aan de ondersteuningsvraag in de eigen woonplaats te voldoen.			

Financieel

Dit vergt nader onderzoek. Er zijn vooralsnog geen extra middelen beschikbaar.

Actiepunt:	T	K	G
Wijken en kernen meer ruimte geven om ondersteuning voor haar inwoners te organiseren.			

Financieel

Dit vergt nader onderzoek. Er zijn vooralsnog geen extra middelen beschikbaar.

Actiepunt:	T	K	G
Ondersteuning en welzijn lokaal organiseren en positioneren in de wijken en kernen zowel vanuit de gemeente, de mensen en de zorgaanbieders.			

Financieel

Dit vergt nader onderzoek. Er zijn vooralsnog geen extra middelen beschikbaar.

8. Werk en inkomen

Actiepunt:	T	K	G
Vroegsignaleren van schulden.			

Stand van zaken

Om aan extra vroegsignalering te doen, is extra capaciteit nodig (2 fte). Het betreft circa € 140.000 structureel. Deze middelen zijn niet beschikbaar gesteld.

Resumé

In 2018 is het ambitieuze coalitieprogramma financieel vertaald in de begroting 2019. In de maanden na de vaststelling van deze begroting zijn er nieuwe ontwikkelingen die een financiële claim leggen (de één groter dan de ander): brede school 's-Heerenberg, actualisatie centrumplan Didam, verkeerscirculatie, warmtetransitie/duurzaamheid etc. Deze zijn nu, in deze Kadernota, financieel vertaald.

Deze ontwikkelingen in het coalitieprogramma levert het volgende financieel beeld op:

Coalitieprogramma 2018 - 2022	2019	2020	2021	2022	2023
Coalitieprogramma 2018 – 2022 (Programmabegroting 2019)	-834	-1.220	-1.372	-1.589	-1.589
Coalitieprogramma 2018 – 2022 (Kadernota 2020)	-902	-1.208	-1.309	-1.630	-1.831
Mutaties in de Kadernota 2020	-68	12	63	-41	-242

(bedrag x € 1.000, "-" = nadeel)

Het coalitieprogramma 2018 – 2022 loopt door tot en met 2022. Voor de jaarschijf 2023 hebben wij aangenomen dat de structurele budgetten doorlopen.

2.2 “Extra” nieuw beleid

Bij de vaststelling van de Programmabegroting 2019 – 2022, op 8 november 2018, is tevens ingestemd met het “extra” nieuw beleid 2019 - 2022. Deze Kadernota is het eerste moment waarop gerapporteerd wordt over dit “extra” nieuw beleid.

Ook hier wordt er gerapporteerd op:

- **T**ijd : wordt de afgesproken planning gehaald?;
- **K**waliteit : is het actiepunt haalbaar / reëel? Zijn er gewijzigde inzichten? Stand van zaken;
- **G**eld : Zijn de budgetten toereikend?

In deze Kadernota wordt alleen gerapporteerd op de onderwerpen met de grootste afwijkingen / ontwikkelingen. De voortgang is aangegeven in 3 kleuren:

Groen: Actie is / wordt gerealiseerd zoals vastgesteld bij de begroting 2019 - 2022;

Geel: Actie is lopende / in uitvoering zoals vastgesteld bij de begroting 2019 - 2022;

Rood: Actie wijkt af van de vastgestelde begroting 2019 – 2022.

2. Ruimtelijke ontwikkeling

Actiepunt:

Bloemenbuurt Didam

T K G

Planning

Het project loopt volgens planning.

Stand van zaken

De voorbereidende werkzaamheden zijn in volle gang. Het stedenbouwkundig plan is eind 2018 door het college vastgesteld. Momenteel wordt gewerkt aan het inrichtingsplan voor het openbaar gebied en voorbereiding van het bestemmingsplan.

Financieel

Om een goede financiële indicatie te geven voor kosten nodig voor de herinrichting van de Bloemenbuurt moet de scope van het project worden vastgesteld. Deze is afhankelijk van nog te maken keuzes (o.a. m.b.t. tot de energievoorziening van de woningen en de gevolgen hiervan voor de netwerken van nutsbedrijven in het openbare gebied). De ambitie is uitgesproken om de Bloemenbuurt om te vormen tot een klimaatbestendige wijk. Het tegengaan van hittestress en wateroverlast kan gecombineerd worden door meer groen aan te leggen. Verwachting is dat voor realisatie - zoals reeds aangekondigd via een raadsbrief - een verhoging van budget noodzakelijk zal zijn. Eén en ander zal later dit jaar worden uitgewerkt. Ten opzichte van voorgaande begroting zijn de investeringen iets naar achteren geschoven, waardoor kosten van 2019 deels zijn doorgeschoven naar 2021.

Actiepunt:

Flora- en faunaonderzoek in relatie tot de nieuwe Natuurbeschermingswet

T K G

Planning

De startdatum is 1 januari 2020.

Stand van zaken

Het project nog niet gestart. Deze start per 1 januari 2020. Het onderwerp houdt tevens biodiversiteitsplan in, conform uw raadsnotie.

Financieel

Het budget is beschikbaar per 1 januari 2020.

Actiepunt:**Monumentale graven****T K G**Planning

Het project start in de loop van 2019.

Stand van zaken

Het project moet nog worden opgestart, hetgeen in de loop van 2019 zal gebeuren.

Financieel

De uitgaven van geraamde bedragen wordt voorzien conform planning.

3. Beheer leefomgeving**Actiepunt:****Afsluiting Pittelderstraat Didam****T K G**Planning

De voorbereiding is in volle gang.

Stand van zaken

Het conceptverkeersbesluit om de Pittelderstraat af te sluiten is gepubliceerd. Inmiddels zijn er naar aanleiding daarvan een tweetal informatieavonden geweest waarop nogal wat bezwaren tegen de afsluiting kenbaar zijn gemaakt. De haalbaarheid van de afsluiting wordt nader onderzocht en onderbouwd.

Financieel

Het budget is toereikend.

Actiepunt:**Inrichten Regionaal Energiefonds****T K G**Stand van zaken

De besluitvorming in uw raad is in april 2019 geweest. Het betreft het aanjaagfonds duurzame energieopwekking.

Financieel

Een krediet beschikbaar stellen van maximaal 1,2 miljoen verdeeld over 8 jaar voor de invulling van dit fonds

Actiepunt:**Onderzoek aanleg snelfietspaden****T K G**Stand van zaken

De komende jaren wordt een plan opgesteld als onderlegger voor de subsidieaanvraag bij de provincie. De provincie inventariseert alle wensen van de gemeentes en toetst die aan de provinciale visie op het 'Hoofd fietsnet Gelderland'. Het is nu nog niet bekend hoe de provinciale subsidieregeling - die er wel komt - er uit gaat zien. Wel zal er sprake zijn van cofinanciering.

Financieel

Er is een bedrag van € 40.000 beschikbaar voor de voorbereidingskosten om te komen tot een uitvoerbaar plan. De uiteindelijke uitvoeringskosten zijn op dit moment niet bekend.

Actiepunt:

Parkeervoorzieningen zuidkant station Didam

T K G
● ● ●

Planning

De aanleg parkeervoorzieningen gebeurt in tweede helft 2019.

Stand van zaken

De aanleg van parkeervoorzieningen zou in één werk worden uitgevoerd met de aanpassingen en afsluiting van de Pittelderstraat. Vanwege bezwaren uit de buurt worden deze werken nu apart uitgevoerd in die zin dat eerst de parkeervoorzieningen worden aangelegd.

Financieel

Het beschikbare krediet is toereikend.

Actiepunt:

Rotonde Bievankweg-Ruighoek: kruising aanpassen

T K G
● ● ●

Planning

De uitvoering vindt dit jaar plaats in de zomervakantie van de scholen.

Stand van zaken

Er is een aantal varianten opgesteld voor de aanpassing van de rotonde. Aan de hand van de reacties op een info avond en de gemeten verkeersintensiteiten is de keuze voor een variant gemaakt. Deze keuze wordt verder uitgewerkt en deze zomer vindt aanpassing van de rotonde plaats.

Financieel

Het beschikbare krediet is toereikend.

Actiepunt:

Verkeersremmende maatregelen Zuidemarkweg in Beek

T K G
● ● ●

Planning

De uitvoering is afhankelijk van het overleg met de verschillende partijen zoals genoemd onder het kopje 'kwaliteit'.

Stand van zaken

In overleg met de buurt, ondernemers industrieterrein Matjeskolk, LTO en de dorpsraad wordt bepaald welke eventuele verkeersmaatregelen er op de Zuidemarkweg kunnen worden genomen.

Financieel

Afhankelijk van het soort en aantal verkeersmaatregelen kan worden aangegeven of het beschikbare budget toereikend is.

4. Economie en toerisme

Actiepunt:

Klompenpad

T K G

Planning

In 2020 zal gestart worden met de aanleg. Dit gaat kosten met zich meebrengen.

Stand van zaken

Het project Klompenpaden is verschoven naar 2020. In 2019 zullen de werkzaamheden opgestart worden.

Financieel

In 2020 zal gestart worden met de aanleg van een klompenpad. De kosten bedragen €20.000.

Actiepunt:

MTB Route Montferland

T K G

Planning

Het plan is gereed, de uitvoering start in augustus.

Stand van zaken

In de zomerperiode zal gestart worden met de upgrade van de MTB route.

5. Gezondheid en bevordering gezonde leefstijl

Actiepunt:

Fusie voetbalverenigingen: investeringen uitbreidingen MVR

T K G

Stand van zaken

De gemeenteraad heeft op 28 maart jl. besloten, dat op sportpark De Boshoeck in 's-Heerenberg en op sportpark De Padevoort in Zeddam geïnvesteerd wordt in velden en gebouwen. Hierdoor wordt het mogelijk om van 5 naar 2 fusieverenigingen te gaan in het voetballandschap.

Financieel

De volgende financiële consequenties zijn opgenomen in de ramingen (raadbesluit 28 maart j.l.):

- Voor éénmalige bijdragen € 574.000 met als dekking een onttrekking uit de Algemene Reserve;
- Voor investeringen € 1.033.000, inclusief parkeervoorziening. Structurele kapitaallasten hiervan bedragen € 94.000 voor 2020, voor 2021 e.v. € 68.000.
- Een besparing op de onderhoudskosten van € 67.500 is verrekend met de taakstelling van € 200.000. Er resteert derhalve nog een bedrag van € 132.500 (voorstel hierover volgt in de raad van juni 2019).

Actiepunt:

Mindervalidenlift de Muizenberg

T K G

Stand van zaken

Dit project is nog in uitvoering.

Financieel

Het is de bedoeling om dit uit te voeren binnen het budget.

Actiepunt:

Onderzoeken fusies/open dub (sport)

T K G
● ● ●

Stand van zaken

Het onderzoek om te komen tot open clubs is volop in gang. In Didam is er al instemming van een groot aantal sportclubs om te komen tot een open club/vitaal sportpark. In 's-Heerenberg maakt het onderdeel uit van de fusie-ontwikkeling bij sportpark De Boshoeck.

Financieel

Plannen worden binnen het budget uitgevoerd.

Actiepunt:

Verduurzaming sportzaal 't Raland

T K G
● ● ●

Planning

Het project zal dit jaar plaatsvinden.

Stand van zaken

Het is de bedoeling om op 't Raland zonnepanelen te leggen. Er wordt gekeken of de constructie van het dak daar geschikt voor is.

Financieel

Het project zal binnen het geraamde bedrag van € 100.000 uitgevoerd kunnen worden.

6. Jeugd, onderwijs en cultuur

Actiepunt:

Betere samenwerking tussen sociaal en medisch domein

T K G
● ● ●

Stand van zaken

Om de samenwerking te verbeteren tussen het sociaal en medisch domein vinden er 2 maal per jaar themabijeenkomsten plaats, waarvoor de partners uit het medisch en sociaal domein uitgenodigd worden. Hierdoor leren partijen elkaar kennen, dat tot gevolg heeft dat ze elkaar gemakkelijker weten te vinden.

7. Maatschappelijke ondersteuning en veiligheid

Actiepunt:

Brandweerkazerne Didam

T K G
● ● ●

Stand van zaken

Na de zomer zal aan de raad een voorstel worden aangeboden. Naar huidige inzichten zijn de geraamde middelen toereikend.

Resumé

Naast het ambitieuze coalitieprogramma is ook "extra" nieuw beleid financieel vertaald in de begroting 2019. Ook hier komen er nieuwe ontwikkelingen die een financiële claim leggen op de toekomst: fusies voetbalverenigingen, Bloemenbuurt etc. Deze zijn nu, in deze Kadernota, financieel vertaald.

Bovenstaande ontwikkelingen in het "extra" nieuw beleid levert het volgende financieel beeld op:

"Extra" nieuw beleid	(bedrag x € 1.000, "-" = nadeel)				
	2019	2020	2021	2022	2023
"Extra" nieuw beleid (Programmabegroting 2019)	-240	-339	-474	-479	-479
"Extra" nieuw beleid (Kadernota 2020)	-340	-519	-628	-647	-647
Mutaties in de Kadernota 2020	-100	-180	-154	-168	-168

2.3 Interbestuurlijk Programma

Het kabinet Rutte III staat voor een aantal urgente maatschappelijke opgaven met een wederzijdse afhankelijkheid tussen de verschillende overheidslagen. De vervlechting tussen die opgaven vraagt om samenwerking. Het opereren als één overheid draagt bij aan het vertrouwen van de burger. Daarom hebben op 14 februari 2018 het kabinet, VNG, IPO en Unie van Waterschappen een zgn. Interbestuurlijk Programma afgesproken, genaamd 'Samen meer bereiken'. De overheidslagen werken samen op basis van gelijkwaardig partnerschap.

Hieronder volgt een uiteenzetting over de opgaven en of deze voor onze gemeente tot nadere acties moet leiden.

1. Samen aan de slag voor het klimaat

Montferland heeft de ambitie om in 2030 energieneutraal te zijn. Dit is vooruitstrevender dan de ambitie van Rijk en provincie (2050).

Dit is uitgewerkt in de uitvoeringsagenda 2018-2022. Daarnaast zal de komende jaren in overleg met stakeholders worden gewerkt aan de ontwikkeling van beleid t.b.v. de warmte-transitie (van het gas af).

Op regionaal niveau (Achterhoek) wordt een Regionale Energie Strategie (RES) ontwikkeld. Ook hiermee wordt invulling gegeven aan het concept-Klimaatakkoord.

Om de effecten van de klimaatontwikkeling in de openbare ruimte te beperken zijn uitvoeringsmaatregelen noodzakelijk. Een onderdeel van het in 2020 nieuw op te stellen GRP is het benoemen van maatregelen die wateroverlast voorkomen en hittestress verminderen.

2. Toekomstbestendig wonen

Door de realisatie van 218 woningen in 2018 dragen we bij aan het vergroten en versnellen van de bouwproductie.

Daarbij wordt veel aandacht besteedt aan transformatielocaties (onder meer vrijkomende scholen, vrijkomende agrarische bebouwing, leegstaand vastgoed). In de prestatieafspraken wonen zijn ambitieuze afspraken vastgelegd op het gebied van de verduurzaming en de geschiktheid van de bestaande voorraad.

3. Regionale economie als versneller

Op diverse vlakken vindt regionaal overleg plaats ten aanzien van de versterking van de regionale economie. Zoals op het gebied van de bedrijventerreinen in de regio West-Achterhoek, in het kader van het RPW in de regio Arnhem/Nijmegen, bij de totstandkoming van de Liemerse Economische Visie, bij de uitwerking van de logistieke hotspot E(mmerich) M(ontferland) Z(evenaar), de grensoverschrijdende logistiekstudie en Logistiek Innovatiehuis Liemers Achterhoek.

4. Naar een vitaal platteland

Met onze lopende programma's 'Interreg' en 'Stimuleren aanleg landschappelijke elementen' geven we uitvoering aan een integrale uitvoering van het onderdeel 'Naar een vitaal platteland'. Het opstellen van het Biodiversiteitsplan en het 'Soortenmanagementplan' in 2020 geeft een verdere impuls aan de invulling van dit programma.

5. Merkbaar beter in het sociaal domein

Voor zover van toepassing voor ons beleid, middelen en capaciteit het volgende:

- *Eenzaamheid:*
Landelijke ondersteuning wordt aangeboden van uit het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Dit wordt regionaal opgepakt. Lokaal is geen specifiek, maar wel algemeen beleid eenzaamheid.
- *Programma zorg voor Jeugd:*
Dit is regionaal opgepakt, waar Montferland deel van uitmaakt.
- *Programma langer thuis:*
Dit wordt lokaal vormgegeven zonder gebruik van deze titel.
- *Gezondheid:*
Dit wordt regionaal onder de titel "Achterhoek gezondste regio" opgepakt.
- *Participatie en werk:*
Dit zit in het reguliere werk van Werk en Inkomen.
- *Laaggeletterdheid:*
Hier is een lokale aanpak voor ontwikkeld door de organisatie Taalhuis.
- *Huiselijk geweld en kindermishandeling:*
We participeren mee via Veilig Thuis.
- *Extremisme en radicalisering:*
Hier is geen lokaal programma voor ontwikkeld, maar is onderdeel van het integrale veiligheidsbeleid.
- *Zorg en veiligheidshuizen:*
Dit doen we via het veiligheidshuis.
- *Regie re-integratie ex gedetineerden:*
Hier is geen lokaal beleid voor, maar onderdeel van het reguliere re-integratiebeleid.
- *Beleid mensenhandel:*
Hier is geen lokaal programma voor, maar is onderdeel van het thema ondermijning.
- *Kansen creëren voor minder zelfredzame jongeren:*
Hier is geen lokaal programma voor, maar onderdeel van het reguliere beleid.

6. Problematische schulden voorkomen en oplossen

Het Rijk heeft middelen beschikbaar gesteld ter versterking van het armoede- en schuldbeleid. Deze middelen zijn besteed aan de bijzondere bijstand. In het kader van het coalitieprogramma hebben we dit thema beleidsmatig in voorbereiding.

7. Nederland en migrant voorbereid

- *Asielketen:*
We zijn in staat om flexibel te reageren op hogere of lagere instroom. We zijn hier echter geen leidende partij in. De gemeentelijke opgave wordt landelijk vastgesteld.
- *Asiel (gezinsmigranten):*
We voeren op integratie en participatie een actief beleid. Dit vertaalt zich in activiteiten richting werk. We organiseren taalonderwijs. Welcom begeleidt migranten bij de integratie in de samenleving (bezoek huisarts, verzekeringen, scholen).
- *Uitstroom:*
Dit is niet relevant voor de gemeente.

8. Goed openbaar bestuur in een veranderende samenleving

De gemeenteraad heeft ingestemd met het plan van aanpak "Verandertraject bestuurlijke vernieuwing". Daarmee is een belangrijke stap gezet de inwoners en belanghebbenden actief en tijdig te betrekken bij het ontwikkelen van plannen en uitvoeren van projecten binnen de leef- en woonomgeving. Ook initiatieven uit de gemeenschap zullen ondersteund en gefaciliteerd gaan worden. De projecten en plannen die impact hebben op de leef- en woonomgeving starten met een startnotitie die voorgelegd worden aan de raad. In de startnotitie wordt ingegaan op de traditionele W-vragen (*waarom, wat bereiken, wat doen en wat kost het*), de Wie-vraag (*wie gaan we er wanneer bij betrekken*), de kaders waarbinnen gehandeld kan worden, de rollen, bevoegdheden, verantwoordelijkheden en de planning inclusief de momenten van terugkoppeling en bijsturing. Vooraf is er voor de inwoners, partners, raad, college en ambtelijk organisatie duidelijkheid met betrekking tot de participatie.

Vanaf september 2019 gaat de raad werken met het vergadermodel "Politieke Avond Montferland" dat gebaseerd is op de BOB-methodiek (*Beeldvorming, Oordeelsvorming en Besluitvorming*). Hiermee wordt de interactie met de samenleving vergroot.

9. Passende financiële verhoudingen

De herziening van het Gemeentefonds staat gepland voor het uitkeringsjaar 2021 (meicirculaire 2020). Op dit moment zit het Rijk in de voorbereidende fase: het inventariseren van de belangen van betrokkenen, het formuleren van uitgangspunten etc.

Zoals gebruikelijk gaat een herziening gepaard met herverdeeleffecten, die de eerste jaren na invoering zullen worden afgevlakt.

2.4 Overige ontwikkelingen

Binnen de 8 programma's zijn op basis van bestaand beleid zowel autonome als wettelijke ontwikkelingen te noemen. Op programmaniveau en per programmaonderdeel zullen we ze hieronder toelichten.

1. Relatie inwoners en bestuur

Gemeentelijke producten en diensten

We zijn voornemens om begin 2020 een gemeente Montferland App te lanceren waarin functionaliteit komt te zitten die voor inwoners en bedrijven handig is. Hierover zijn we in gesprek met een leverancier. De kosten zijn momenteel nog onduidelijk.

Communicatie en voorlichting

Het uitrollen van Factor C bij projecten. Factor C is een methode om je doelgroepen in kaart te brengen en inzichtelijk te maken welke invloed zij kunnen hebben op onderwerpen. Hier kan de kernboodschap op maat op afgestemd worden.

Gemeenschappelijk Orgaan Regio Arnhem Nijmegen

Door middel van de raadsbrief van 17 april 2019 hebben wij uw raad geïnformeerd over ons besluit om, samen met alle 17 andere regiogemeenten, een proces te starten tot versterking van de regionale samenwerking Arnhem-Nijmegen. Dat proces moet leiden tot een sterkere regio Arnhem Nijmegen, met één agenda, één gezicht naar buiten en een lange termijnvisie als fundament. Aandachtspunten voor Montferland hierbij zijn dat meer ruimte wordt gegeven aan de (logistieke) economische potentie van de subregio de Liemers. Verder is het proces mede aanleiding om, samen met de regio's Arnhem Nijmegen en de Achterhoek, de mogelijkheden te bezien de schakelfunctie die Montferland vervult, zodanig te versterken dat daardoor voor iedereen een meerwaarde ontstaat. In het door de regio op te stellen plan van aanpak wordt, naast de rol en de betrokkenheid van de gemeenteraden in dit proces, ook een financiële paragraaf opgenomen.

2. Ruimtelijke ontwikkeling

Ruimtelijke ordening

Op het gebied van Ruimtelijke ordening wordt de meest in het oog springende ontwikkeling gevormd door de invoering van een nieuw wetgevingskader in 2021, ofwel de invoering van de Omgevingswet.

Deze wet zal een scala aan sectorale wetten vervangen door één nieuw wetgevingsinstrumentarium. Omdat de invoering hiervan vele beleidsvelden en organisatieonderdelen raakt, wordt thans reeds gewerkt aan de voorbereidingen, teneinde klaar te zijn voor de invoering van de wet op 1 januari 2021.

Als onderdeel van de voorbereidingen wordt thans gewerkt aan een nieuwe Omgevingsvisie (voorheen Structuurvisie) voor Montferland in de geest van de nieuwe Omgevingswet.

3. Beheer leefomgeving

Afval

Op weg naar een circulaire economie (met uiteindelijk 100% hergebruik/recycling huishoudelijk afval) geldt voor 2020 een tussendoelstelling van 75% hergebruik/recycling huishoudelijk afval. Om deze doelstelling te realiseren is in 2019 de gescheiden inzameling van GFT bevorderd door aparte GFT-minicontainers uit te zetten en GFT gratis te laten aanbieden. Aanvullend wordt in RDL-verband onderzocht of en hoe tariefdifferentiatie voor de gestapelde bouw haalbaar is.

Milieu

Op korte termijn is de ontwikkeling en vaststelling van het ruimtelijk kader duurzame energie van belang voor het stimuleren van initiatieven voor de grootschalige opwek van zon- en windenergie. In 2020 en volgende jaren zal in verschillende fases ook het beleid t.b.v. de warmtetransitie (van het gas af) worden vormgegeven.

In 2021 treedt de Omgevingswet in werking. In 2020 zal de gemeente zich hierop moeten voorbereiden. Een projectorganisatie is hiermee inmiddels aan de slag gegaan.

4. Economie & toerisme

Economie

Gewerkt wordt aan de totstandkoming van een Liemerse Economische Visie.

Toerisme

In de loop van 2019 volgt een beleidsnotitie over toeristische overnachtingen bij diverse functies in het buitengebied.

In samenwerking met het R&T veld wordt gekeken naar invulling van het toeristisch beleid.

5. Gezondheid en bevordering leefstijl

Gezondheid

Het contract met Hartveilig Wonen (inmiddels heet de organisatie 'Stan') loopt eind 2019 af. Vanaf 2020 zal er een nieuw contract afgesloten moeten worden. Of dit contract duurer wordt is nog niet bekend. Dit geldt ook voor de First Responder brandweertaak, die reanimaties uitvoert.

Preventie in het kader van Volksgezondheid en het sociaal Domein wordt steeds belangrijker. In 2020 zal er invulling gegeven moeten worden aan het landelijk en regionaal Preventieplan. Voor 2020 hebben wij hiervoor voldoende middelen in het kader van de GIDS (gezond in de stad: om gezondheidsverschillen voor gemeentes met inwoners met een lage SES te verkleinen) gelden.

6. Jeugd, onderwijs en cultuur

Jeugd

Nieuw woonplaatsbeginsel binnen de Jeugdwet

Het woonplaatsbeginsel is opgesteld en beschreven in de Jeugdwet met als doel om de verantwoordelijke gemeente voor jeugdhulp te bepalen. Het huidige woonplaatsbeginsel zorgt voor problemen; het is onduidelijk en het leidt tot veel administratieve lasten.

Daarom wordt nu gewerkt aan een nieuwe definitie. In het nieuwe woonplaatsbeginsel hoeft voor het bepalen van de verantwoordelijke gemeente het gezag niet meer te worden uitgezocht en wordt voor de woonplaats aangesloten bij de Basisregistratie Personen (BRP).

Voor de nieuwe definitie van het woonplaatsbeginsel moet de wet worden gewijzigd, het financieel verdeelmodel worden aangepast en een zorgvuldige implementatie worden georganiseerd.

Gezien de fases waarin de drie trajecten zich bevinden, is door het ministerie van VWS en de VNG besloten om het nieuwe woonplaatsbeginsel een jaar later in te voeren, per 1 januari 2021.

In de nieuwe definitie van het woonplaatsbeginsel zijn twee uitgangspunten:

1. Voor ambulante jeugdhulp is verantwoordelijk: de gemeente waar de jeugdige zijn woonadres heeft volgens de Basisregistratie Personen (de BRP). Deze definitie is duidelijker en eenvoudiger.
2. Bij jeugdhulp met verblijf is verantwoordelijk: de gemeente waar de jeugdige onmiddellijk voorafgaand aan zijn (eerste) verblijf zijn woonadres in de zin van de Wet basisregistratie personen had. De gemeente waar de jeugdige vandaan komt, blijft dus (financieel) verantwoordelijk voor de jeugdige

Financiële gevolgen voor onze gemeente zijn nog onbekend. Momenteel wordt de gemeente Montferland gecompenseerd voor de extra kosten t.g.v. het huidige woonplaatsbeginsel.

Nieuwe Visie op inkoop Sociaal Domein 2020 gereed en per 2021 invoeren

In de regio wordt gewerkt aan het verkennen van een nieuwe manier van financieren van zorg voor het Sociaal Domein. In de huidige vorm van inkoop zijn enkele perverse prikkels waardoor kosten en volume toe lijken te nemen. In de conceptvisie die in 2018 is opgesteld, wordt de wens uitgesproken over te gaan op resultaatgerichte inkoop. De werkgroep richt zich op het uitwerken tot een direct toepasbaar financieringsmodel voor 2021.

Onderwijs

Op dit moment wordt voorbereid het herziene beleid voor Onderwijsachterstanden. Vanuit het Rijk is de regelgeving aangepast: vanaf 2020 wordt het aantal uren Voor-Vroegschoolse educatie verhoogd van 10 uur, naar 16 uur per week. Hier moet het beleid op aangepast worden en zullen wij tevens het huidige beleid evalueren en de uitkomsten hiervan meenemen.

Bij het leerlingenvervoer merken we dat steeds meer leerlingen, door allerlei problematiek verkorte schooltijden heeft. Hierdoor moeten er extra ritten uitgevoerd worden en dat heeft financiële consequenties.

Cultuur & ontmoeting

In het kader van de door de gemeenteraad vastgestelde muziekvisie in mei 2018, komt er vanaf 1 januari 2020 een subsidiemogelijkheid voor experimenten waarbij de samenwerking tussen het onderwijs en muziekverenigingen worden versterkt. Hiervoor is € 10.000 benodigd. Dit is reeds besloten door de gemeenteraad.

De huisvesting van de Muziekschool oost-Gelderland in 's-Heerenberg staat nog steeds ter discussie. Het huurcontract eindigt op 1 juli 2019. Vanaf die datum zal er oplossing moeten komen.

7. Maatschappelijke ondersteuning en veiligheid

Vrijwilligerswerk en mantelzorg

Het vrijwilligersbestand verandert langzaam. Steeds vaker zijn vrijwilligers kwetsbare burgers of mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt. Dit vergt meer begeleiding door professionals en realistische verwachtingen qua inzet van deze vrijwilligers.

Het aantal mantelzorgers in Montferland loopt in de pas met landelijke cijfers, maar de ervaren belastbaarheid is hoger dan het landelijk gemiddelde.

Voorzieningen WMO (algemeen en individueel)

Het proces van decentralisatie dat in 2007 begon, wordt verder voortgezet met de overheveling van de middelen voor beschermd wonen en maatschappelijke opvang.

Dit betekent dat Doetinchem dan niet langer als centrumgemeente fungeert. Wat de financiële consequenties zijn, is nog niet duidelijk. Wel is zeker dat de beschikbare middelen ten opzichte van de huidige situatie fors minder zullen zijn. De parameters die voor het verdeelmodel gebruikt gaan worden zijn sterk randstad gericht. Waarschijnlijk hebben we regionaal te maken met een miljoenen korting.

De invoering van het abonnementstarief heeft voor de gemeente negatieve financiële gevolgen. Dit betekent namelijk het wegvallen van de eigen bijdrage. Naar verwachting kost dit circa € 300.000, waarvan ongeveer de helft door het rijk is gecompenseerd.

We constateren dat de vraag naar Wmo en Jeugd voorzieningen stijgt. Hier is sprake van een landelijke ontwikkeling. Het verplicht toepassen van de AmvB reële prijs voor Wmo en Jeugd leidt tot een structurele verhoging van de kosten. Naar alle verwachting betreft dit op jaarbasis € 500.000.

Bij de invoering van de Wmo 2015 en de Jeugdwet stond het begrip transformatie centraal. Dit verwijst naar inhoudelijke veranderingen in het zorgaanbod terwijl tegelijkertijd de verwachting was dat er sprake zou zijn van kostenreductie. Deze aanname is voorlopig niet bewaarheid geworden. In Montferland is dat duidelijk geworden met bijvoorbeeld de inrichting van een voorliggende voorziening voor ouderen. De problematiek van de doelgroep bleek zo gecompliceerd dat van een te verwachte kostenreductie geen sprake was. Dit laat onverlet dat een adequate welzijnsinfrastructuur van groot belang is, deze vangt veel vragen af van het sociaal team waardoor de druk op gemeentelijke voorzieningen binnen de perken blijft. Valt deze welzijnsinfrastructuur weg, dan mag verwacht worden dat het beroep op maatwerkvoorzieningen toeneemt.

Veiligheid

De Wet BOPZ (gedwongen opname psychiatrische ziekenhuizen) wordt vervangen per 1-1-2020 door de Wet verplichte en geestelijke gezondheidszorg (Wvggz). Dit impliceert dat een bezorgde burger kan vragen om gedwongen opname, waar we als gemeente onderzoek naar moeten doen. Dit betekent een taakverzwaring. Gevolg is ook dat het digitale web-based systeem aangepast moet worden. Hoeveel dit gaat kosten is nog onbekend. Wel moet rekening gehouden worden met extra kosten.

Het thema van ondermijning wordt steeds belangrijker. De financiële implicaties hiervan zijn nog niet helder, maar gevolgen zal dit zeker hebben. Neem als voorbeeld de uitrol van het keurmerk veilig buitengebied, waarvoor een startbedrag van €15.000 nodig is. We worden hierin ondersteund door het (landelijke) Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (CCV). Er is voor de periode 2019 en 2020 een projectleider ondermijning Achterhoek aangesteld zodat op districtsniveau ondermijningsthema's opgepakt kunnen worden. Door het RIEC (Regionaal informatie- en expertisecentrum) is er eind 2018 een ondermijningsbeeld van Montferland opgesteld. Ook in Montferland zijn er signalen van ondermijning. Het komende jaar zullen wij deze signalen verkrijgen met aanvullende informatie. Dit doen wij niet alleen maar met meerdere partners, denk hierbij aan politie, OM, ODA etc. Leveren de signalen hierna concrete illegale situaties op dan zal er handhavend worden opgetreden. Gelet op de landelijke- en provinciale aandacht voor vakantieparken, zonder dat er concrete aanwijzingen zijn voor misstanden op vakantieparken in Montferland, is het goed om ook vakantieparken en campings in onze gemeente preventief in kaart te brengen. Hierbij zoeken we samenwerking met de provincie binnen het zogeheten Ariadne-project. Naast de genoemde repressieve aanpak willen we ook inzetten op preventie door bewustwording te vergroten bij de inwoners van Montferland, zodat zij mogelijke signalen kunnen herkennen en alert zijn voor signalen in hun omgeving. Op basis van het nog vast te stellen beleid ligt het in de verwachting dat er nog een verzoek komt om (eventueel) extra middelen hiervoor beschikbaar te stellen.

8. Werk en Inkomen

Participatie en activering

De doelgroep van de Participatie Wet wordt complexer. De meer kansrijke werkzoekenden zijn inmiddels uitgestroomd. Mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt zijn een steeds groter deel van het bestand. Voor de gemeente betekent dit dat een verdere daling van het bestand steeds minder aan de orde is. De groep mensen die met een langdurige loonkostensubsidie (tot aan hun pensioen) geplaatst zijn bij een werkgever stijgt. Deze doelgroep vereist veel tijd en aandacht om hen aan het werk te houden - denk bijvoorbeeld aan jobcoaching.

Minimabeleid en schuldhulpverlening

De Wet gemeentelijke schuldhulpverlening wordt geactualiseerd. In het bijzonder op het aspect privacy. Hiermee wordt gegevensuitwisseling tussen instanties in lijn gebracht met de AVG.

Nieuwkomers

De nieuwe Wet inburgering is in ontwikkeling. Deze wordt per 1-1-2021 ingevoerd. Dit betekent dat de gemeente de regie (terug)krijgt over inburgering.

Uitvoering Wet Sociale Werkvoorziening (Wsw)

Naar alle waarschijnlijkheid zullen de kosten voor de uitvoering van de Wsw de komende jaren toenemen. Dit heeft aan de ene kant te maken met een steeds ouder wordend bestand, dat minder flexibel is en in een hogere loonschaal zit, terwijl aan de andere kant de rijksinkomsten voor de Wsw dalen.

2.6 Budget neutraliteit in het Sociaal Domein

Met een amendement op de programmabegroting 2017 (in november 2016) heeft de raad besloten om vast te houden aan budgetneutraliteit voor de transities in het Sociaal Domein. De taakstelling transities Sociaal Domein liet tot 2020 een oplopend tekort zien van € 2,1 miljoen. Op 25 oktober 2017 heeft uw raad besloten om 17 maatregelen door te voeren die gezamenlijk moesten leiden tot budgetneutraliteit in 2020.

Bij de begroting 2019 is een nieuwe actualisatie gemaakt. Hier was gebleken dat een deel van de ingeboekte bezuinigingen niet gerealiseerd gingen worden. Ook de actualisatie van de meicirculaire 2018 liet een verslechtering zien. Dit heeft geresulteerd in een aanvullende taakstelling van circa € 1 miljoen. Inmiddels heeft u in de raadsvergadering van april jl. besloten tot een pakket aan aanvullende maatregelen. De invulling van de € 640.000 na aanleiding van het amendement van 18 april jl. is nog niet via de maatregelen ingevuld. Dit vormt op dit moment dus nog een risicopost in de taakstelling voor 2020 en verder. Hierover zult u afzonderlijk in een raadsbrief worden geïnformeerd.

De ontwikkelingen in het Sociaal Domein staan niet stil. Helaas moeten we constateren dat deze omvangrijke ontwikkelingen een negatief effect hebben op ons uitgavenpatroon.

- Participatiewet

Conform de conceptbegroting van Laborijn voor 2020 en verdere jaren zien we de bijdrage aan de sociale werkvoorziening aanzienlijk stijgen. De verhoging voor 2020 is circa € 0,5 miljoen. Vanaf 2021 wordt de verhoging van de bijdrage van Laborijn € 0,25 mln. en wordt geacht dat de andere € 0,25 mln. binnen de eigen begroting van Laborijn wordt opvangen.

- Wmo

We zien voor 2020 en verdere jaren een structurele verhoging van circa € 0,5 mln.. Dit wordt met name veroorzaakt door de tariefwijziging per 1 juli 2019.

- Jeugdzorg

Bij de jeugdzorg stijgen de kosten ook aanzienlijk, een structurele verhoging van circa € 1,3 miljoen. Met name bij de duurdere hulp zien we een verhoging gebaseerd op werkelijke kosten 2018 en huidige indicaties. Ook de tariefwijziging per 1 juli 2019 werkt door binnen de Jeugd.

Bovenstaande ontwikkelingen in het Sociaal Domein levert het volgende financieel beeld op:

Transities in het Sociaal Domein

(bedrag x € 1.000, "-" = nadeel)

	2019	2020	2021	2022	2023
Meerkosten transities Sociaal Domein	-1.440	-2.135	-2.009	-2.009	-2.009

Hoe nu verder?

Zoals eerder aangegeven hebben we tweemaal een maatregelenpakket voorgelegd aan uw raad. Alhoewel dit heeft geleid tot concrete maatregelen blijft het onvoldoende om budgetneutraliteit te realiseren. Een strategische keuze die voor ligt: moeten we blijven vasthouden aan budgetneutraliteit? Niet omdat het college deze niet wenst te realiseren, maar omdat - zoals zoveel andere gemeenten - de grote antwoorden niet worden gevonden.

Hierbij komt dat de reserve Sociaal Domein vanaf 2019 niet voldoende hoog zal zijn om de tekorten te dekken. We hebben dus geen buffer meer. Alle tekorten op het gebied van het Sociaal Domein die niet uit de reserve Sociaal Domein gedekt kunnen worden, gaan ten laste van onze Algemene Reserve. Voor het jaar 2019 wordt het al een opgave waarbij we alle zeilen moeten bijzetten om het tekort zo laag mogelijk te houden, zeker meerjarig. De verwachting op dit moment is dat we voor 2019 een greep uit onze Algemene Reserve moeten doen.

Vanzelfsprekend blijven wij met voorstellen komen om uitgaven te verlagen in het sociaal domein. Daarbij zullen wij zoveel als mogelijk slechts met 'harde maatregelen' komen; maatregelen die we landelijk veel zien hebben een hoog 'probeercentage', maar zijn amper te vertalen in lagere kosten.

2.8 Bouwgrondexploitaties woningbouw en bedrijventerreinen

In lijn met de economische groei is in 2018 een groot aantal woningbouw en - bedrijfskavels verkocht. Geconcludeerd kan worden dat, op hoofdlijnen, de uitgifte van kavels conform planning verloopt en dat op de middellange termijn ook mag worden verondersteld dat deze lijn zich zal voortzetten.

Woningbouw

Als gevolg van de verkoop van woningbouwkavels en de beperkte toevoeging van nieuwe kavels daalt het aanbod logischerwijs. Het verwachte totaal aanbod per 2019 van 212 beschikbare woningbouw kavels zal naar verwachting met enkele jaren zijn uitgegeven. Op de middellange termijn zal, naast de mogelijkerewijs nieuw toe te voegen locaties, enkel in Kerkwijk nog woningbouw kavels kunnen worden aangeboden.

Per 2019 zijn 17 actieve grondexploitaties aanwezig voor de ontwikkeling van woningbouw. Het merendeel van deze grondexploitaties zit in de afrondende fase waarbij in hoofdlijnen de kosten zijn gemaakt en waar nu nog slechts enkele kavels moeten worden uitgegeven. Er zijn nog drie grondexploitaties actief waarbij meer dan 10 kavels moeten worden verkocht. Het betreft hier van groot naar klein respectievelijk Kerkwijk Didam (124 kavels), Steegseweg Beek (21 kavels) en Suintbertusschool Stokkum (12 kavels).

Enkel in de ontwikkeling van Kerkwijk Didam is sprake van noemenswaardige risico's. De twee voornaamste risico's bij de ontwikkeling van Kerkwijk zijn het achterblijven op de gestelde uitgifteprognose en een verstoring in de samenwerking met de ontwikkelende partijen. In beide gevallen laten inkomsten op zich wachten en worden wel uitgaven zoals plankosten en rente gemaakt wat een negatief effect heeft op het resultaat.

Bedrijventerreinen

Per 2019 zijn 3 actieve grondexploitaties aanwezig voor de ontwikkeling van bedrijventerreinen. Het betreft de bedrijventerreinen DocksNLD, Matjeskolk en het EBT. Op hoofdlijnen worden binnen deze grondexploitaties geen kosten meer gemaakt, behoudens dan kosten die een directe relatie hebben om te komen tot de uitgifte van de resterende percelen (bijvoorbeeld interne uren/kosten ordentelijk opleveren van een perceel). De prognose om te komen tot volledige uitgifte loopt tot 2022. Bij alle drie de grondexploitaties vinden gesprekken plaats om te komen tot afname van kavels. Voor wat betreft deze drie bedrijventerreinen is vanwege de hoeveelheid reeds verkochte kavels, de beperkt aanwezige boekwaarde en gezien de lopende gesprekken geen sprake van risico.

Een risico op het vlak van de ontwikkeling van bedrijventerreinen betreft wel de samenwerking in de West Achterhoek.

De gemeenten Bronckhorst, Doetinchem, Montferland en Oude IJsselstreek hebben een Samenwerkingsovereenkomst Bedrijventerrein West-Achterhoek gesloten voor het ontwikkelen van het A18 Bedrijvenpark en DocksNLD. Het aandeel van de gemeente Montferland in de ontwikkeling bedraagt 25%.

Naar het zich laat aanzien zal in 2019 op het Bedrijvenpark A18 minimaal 12 hectare worden verkocht. Daarbij is tevens voor ruim 10 hectare in optie uitgegeven en wordt nog volop gesproken met overige geïnteresseerde partijen.

Een risico dat echter onverminderd van toepassing blijft, ondanks deze positieve resultaten in 2019, is dat mocht onverhoopt het economisch tij keren en de uitgifte zakt weer onder de geprognosticeerde uitgifte van circa 3 hectare per jaar er nog altijd grofweg 2/3 (circa 50 hectare) van het bedrijventerrein moet worden verkocht na 2019.

2.9 Woonlasten 2020 – 2023

In het coalitieprogramma 2018 – 2022 is hierover bepaald:

"De lokale belastingen en de OZB moeten zo min mogelijk verhoogd worden waarbij het verhogen van deze belastingen als laatste maatregel gezien moet worden".

Extra belastingverhoging doorvoeren om begrotingsruimte te creëren is derhalve niet ons uitgangspunt. Evenals het eerste jaar van deze coalitieperiode zullen we voor het berekenen van de tarieven afvalstoffenheffing en de rioolheffing ons in eerste instantie baseren op het bestaande uitgangspunt van 100% kostendekkendheid. Voor de OZB volgen we de verwachte inflatie. Deze uitgangspunten zorgen ervoor dat we niet hoeven in te teren op onze begrotingspositie. De definitieve tariefbepaling is mede afhankelijk van de totale begrotingssituatie.

De afgelopen jaren hebben we een beroep kunnen doen op de "egalisatiereserve afvalstoffenheffing". Het saldo per 31-12-2018 bedroeg afgerond € 260.000. Hiervan komt een groot deel (€ 150.000) ten gunste van het tarief afvalstoffenheffing 2019.

Uiteraard gaan we het resterende saldo inzetten om het tarief 2020 te kunnen drukken.

Op dit moment hebben we de ontwikkelingen op het terrein van de riolering en de afvalstoffen nog maar voor een deel in beeld. Wel spreken we de verwachting uit dat de komende jaren de tarieven zullen stijgen door:

- Een toename van kosten bij de RDL als gevolg van noodzakelijke investeringen, o.a. voor een mogelijk nieuw afvalaanbiedstation;
- Het niet meer/beperkter kunnen putten uit de reserve Afvalstoffenheffing;
- Een waarschijnlijk lagere inzamelfrequentie dan waar we in de begroting 2019 van uit zijn gegaan;
- Een stijging van de werkingskosten van het restafval als gevolg van een (nog te sluiten) nieuw contract per 1-1-2020 (Europese Aanbesteding loopt hiervoor) en een mogelijke verhoging van de Afvalstoffenbelasting op de verwerking van restafval opgelegd door de Rijksoverheid;
- Toename van het aanbod van (gratis)groenafval op het aanbiedstation met daaraan gekoppeld de meerkosten voor de verwerking hiervan;
- Een verwachte toename van kosten op het terrein van riolering. Deze zullen we in 2020 actualiseren en zal het impact hebben op de tarieven vanaf 2021.

F

inanciële kaders

3. Financiële kaders

Na het vaststellen van de Programmabegroting 2019 – 2022 zijn er de nodige financiële ontwikkelingen op ons afgekomen. Voor het actualiseren van het financieel meerjarenperspectief brengen wij in deze Kadernota de structurele financiële ontwikkelingen in beeld.

De basis voor het bepalen van de financiële toekomstige ontwikkelingen vormt de begroting 2019. In meerjarenperspectief laat die begroting positieve saldi zien met dien verstande dat:

- de lopende, resterende bezuinigingstaakstellingen uit de kerntakendiscussies, volledig worden gerealiseerd (dus met uitzondering van hetgeen reeds als verlies is afgeboekt);
- de lasten en baten voor 2020 en verder zijn geraamd in constante prijzen, prijsniveau 2019;
- de transities budgettair neutraal zijn opgenomen in de begroting (inclusief de korting meerjarig).

Hieronder de begrotingsaldi uit de begroting 2019.

<i>Saldi begroting 2019 – 2022 bij vaststelling 8 november 2018</i>		<i>(bedrag x € 1.000, "-" = nadeel)</i>			
	2019	2020	2021	2022	
Bestaand beleid	238	1.563	2.112	2.689	
Af: Coalitieprogramma 2018 - 2022	-834	-1.220	-1.372	-1.589	
Af: "Extra nieuw beleid"	-240	-339	-474	-479	
Saldo begroting 2019	-836	4	266	621	

3.1 Financieel meerjarenperspectief 2020 – 2023

Wij gaan nu in op de diverse ontwikkelingen voor de jaarschijven 2020 – 2023.

<i>Mutaties Kadernota 2020 – 2023</i>		<i>(bedrag x € 1.000, "-" = nadeel)</i>			
	2020	2021	2022	2023	
(Autonoom) bestaand beleid	-1.538	-1.196	-1.131	-785	
Sociaal Domein (budget neutraal)	-2.135	-2.009	-2.009	-2.009	
Coalitieprogramma 2018 - 2022	12	63	-41	-242	
"Extra" nieuw beleid	-180	-154	-168	-168	
Financiële mutaties	-3.841	-3.296	-3.349	-3.204	

De saldi van de Kadernota geven aanleiding tot beschouwing van onze financiële positie. Ons uitgavenpatroon sluit meerjarig niet (meer) aan op de middelen die we jaarlijks ontvangen. Anders gezegd: de tekorten lopen structureel stevig op.

Dat gebeurt nadat we aanvankelijk in 2018 een zeer positief beeld presenteerden: de saldi (excl. uitgaven Coalitieprogramma / nieuw beleid) liepen op van € 1,5 mln. in 2020 tot afgerond € 2,7 mln. in 2022.

Wat is er in de tussentijd gebeurd?

Hieronder wordt kort ingegaan op de verschillende onderdelen:

(Autonoom) bestaand beleid

Dit betreffen diverse mutaties op basis van bestaand beleid. Enkele opvallende mutaties lichten we eruit:

Samenwerking regio (gemeenschappelijke regelingen)

We zien dat vanuit gemeenschappelijke regelingen een toenemende vraag naar budgetten ontstaat.

We zijn als gemeente onvoldoende in staat invloed uit te oefenen op de financiële ontwikkelingen. De kostenstijgingen worden bij de deelnemende gemeente neergelegd en genomen. Helaas werkt het voor ons als gemeente niet zo. Als voorbeelden noemen we hier VNOG en ODA.

Daarnaast speelt hetzelfde bij Laborijn. Dit lichten we verder toe bij de mutaties op het gebied van het Sociaal Domein (budget neutraal).

Hieronder gaan we in het kort in op de VNOG en de ODA.

VNOG

Conform verbeterplan 2020 - 2023 van de VNOG. Middels een raadsbrief is het college en de raad van de situatie op de hoogte gebracht. Voor Montferland betekent dit een verhoging van de bijdrage 2020 van circa € 244.000. Wij zien dit vooralsnog als incidentele meerkosten. Wij maken ons er sterk voor om een taakstelling bij de VNOG neer te leggen, die ertoe moet leiden dat de toename van de gemeentelijke bijdrage niet verder gaat dan een reguliere index.

ODA

Door de aantrekkende economie is er een toename op het gebied van milieutaken en derhalve de formatieomvang bij de ODA. Voor Montferland betekent dit een verhoging van circa € 100.000 voor 2020. Wij zien dit vooralsnog als incidentele meerkosten. Wij maken ons er sterk voor om een taakstelling bij de ODA neer te leggen, die ertoe moet leiden dat de toename van de gemeentelijke bijdrage niet verder gaat dan een reguliere index.

Wmo

Aan de invoering van het "abonnementstarief" en de "AmvB reële prijs WMO 2015" is landelijk veel aandacht besteed.

Deze wetswijzigingen zorgen voor aanzienlijke nadelen bij individuele gemeenten.

	<i>Bedragen x € 1.000</i>				
	2019	2020	2021	2022	2023
Eigen bijdrage (abonn.tarief: geheel WMO)	-300	-300	-300	-300	-300
WMO-HbH (aanzuigende werking/AmvB reële prijs)	-700	-700	-700	-700	-700
WMO-mensen met beperking (rolstoel ed)	-165	-165	-165	-165	-165
Totaal	-1.165	-1.165	-1.165	-1.165	-1165

Wmo – eigen bijdrage verstrekkingen als gevolg van de invoering abonnementstarief

De bijstelling vindt plaats conform impactanalyse abonnementstarief van het CAK. Hiervoor is een structurele verlaging van de inkomsten opgenomen van € 300.000.

Wmo – Huishoudelijke verzorging

De stijging is te relateren aan autonome groei, stijging van het uurtarief als gevolg van de AmvB reële prijs en de aanzuigende werking op de voorziening door de invoering van het abonnementstarief eigen bijdrage CAK. Hiervoor is een structurele verhoging van € 700.000 opgenomen.

Wmo – mensen met beperking

Vervoer:

Het budget is bijgesteld op basis van prognose kosten 2019 en het feit dat er meerkosten zijn wegens vervanging hulpmiddelen na (technische) afschrijving.

Woonvoorziening:

De stijging van de kosten laat meer gebruik woningvoorzieningen zien en incidenteel een bekostiging van een grote woningaanpassing in 2019. Ook zien we een stijging van het budget wegens een groter aantal trapliften met daarbij behorende hogere kosten aan onderhoud.

Overige kosten

	<i>Bedragen x € 1.000</i>				
	2019	2020	2021	2022	2023
Pensioenen ed (vm) wethouders	-101	-96	-96	-70	-70
Rekenkamerce	-18	-29	-29	-29	-29
Bestuurlijke vernieuwing	-68	-11	-	-	-
NK Wielrennen	-28	-	-	-	-
Overig	-12	-12	-12	-12	-12
Totaal	-227	-148	-137	-111	-111

Pensioenen (vm) wethouders

Op grond van de Algemene wet Pensioenen Politieke Ambtsdragers (APPA) is de gemeente al sinds 1975 verplicht om voldoende middelen te reserveren t.b.v. de pensioenen van de wethouders. Dit betekent in feite dat de gemeente een "pensioenfonds" is voor de eigen (gewezen) wethouders. Het vorige college was grotendeels voor de pensioenvoorziening verzekerd middels een levensverzekering. Voor de nieuwe collegeleden is verzekeren niet meer mogelijk maar moet de gemeente weer zelf de middelen reserveren.

Met het afsluiten van het boekjaar 2018 werd duidelijk dat, door het aantreden van het nieuwe college in 2018; het verkregen inzicht in de verplichtingen voor voormalige wethouders en de aanhoudende lage rekenrente, de pensioenvoorziening onvoldoende omvang heeft.

Rekenkamercommissie

Bij raadsbesluit van 27 september 2018 is ingestemd met het instellen van een rekenkamercommissie. In het getekende raadsbesluit is besloten tot een vergoeding van de leden van de rekenkamercommissie (2 interne leden).

Bestuurlijke vernieuwing

Dit betreft het restant budget Bestuurlijke Vernieuwing uit 2018. In 2019 zijn er ook eenmalige extra kosten, boven het reguliere budget van € 50.000. Tot en met april is zeker € 23.000 extra nodig, daarna zijn de kosten afhankelijk van de tussentijdse resultaten en bijstelling van de plannen.

Sociaal Domein (budget neutraal)

In het sociaal domein hebben zich omvangrijke ontwikkelingen voorgedaan die (bijna zonder uitzondering) een negatief effect hebben op ons uitgavenpatroon. Eerder bent u hier op verschillende manieren al over geïnformeerd.

Belangrijke voorbeelden daarvan:

- Abonnementstarief Wmo (met een dubbel negatief effect van aanzuigende werking en verlies van eigen bijdragen);
- Tariefwijziging Wmo en Jeugdzorg
- Oplopende tekorten op de exploitatie van Laborijn

Daarnaast herkennen we ook in Montferland de landelijke tendens van toenemende kosten in de Jeugdzorg. Dit wordt afgezet tegen het uitgangspunt van budgetneutraliteit in het sociaal domein. Inmiddels hebben we tweemaal een maatregelenpakket voorgelegd aan de raad (2017 en 2019). Alhoewel dit heeft geleid tot forse maatregelen blijft het onvoldoende om budgetneutraliteit te realiseren: autonoom (rijks)beleid en toename van de kosten zijn hiervan oorzaken.

Het beeld dat redelijk geruisloos miljoenen kunnen worden bespaard in het sociaal domein blijft bestaan. Substantieel bezuinigen binnen dergelijke budgetten kan alleen als we zaken níet meer doen, niet als we zaken ánders doen.

Vanzelfsprekend blijven wij met voorstellen komen om de uitgaven te verlagen in het sociaal domein. Daarbij zullen wij zoveel als mogelijk slechts met 'harde maatregelen' komen; maatregelen die we landelijk veel zien hebben een hoog 'probeergehalte', maar zijn amper te vertalen in lagere kosten.

Het uitgangspunt, conform besluit van de gemeenteraad, is om binnen het Sociaal Domein budget neutraal te zijn. Dat wil zeggen: het Sociaal Domein moet binnen de Rijksmiddelen worden uitgevoerd. Om uitvoering te geven aan het raadsbesluit budget neutraliteit zal de gemeenteraad bij de Kadernota 2020 wederom een nieuwe aanvullende taakstelling voor hun kiezen krijgen van minimaal € 2 miljoen (dus bovenop het eerdere maatregelenpakket uit oktober 2017 en april 2019). De invulling van de € 640.000 na aanleiding van het amendement van 18 april jl. is nog niet via de maatregelen ingevuld. Dit vormt op dit moment dus nog een risicopost in de taakstelling voor 2020 en verder. Hierover zult u afzonderlijk in een raadsbrief worden geïnformeerd.

Daarbij komt ook nog dat de reserve Sociaal Domein vanaf 2019 niet voldoende hoog zal zijn om de tekorten te dekken. We hebben dus geen buffer meer. Alle tekorten op het gebied van het Sociaal Domein die niet uit de reserve Sociaal Domein gedekt kunnen worden, gaan ten laste van onze Algemene Reserve.

Voor het jaar 2019 wordt het al een opgave waarbij we alle zeilen moeten bijzetten om het tekort zo laag mogelijk te houden, zeker meerjarig. De verwachting op dit moment is dat we voor 2019 een greep uit onze Algemene Reserve moeten doen.

De aanvullende taakstelling van € 2 miljoen kan op hoofdlijnen als volgt uitgesplitst worden:

Participatiewet

Conform de conceptbegroting 2020 en verdere jaren van Laborijn zien we de bijdrage aan de sociale werkvoorziening aanzienlijk stijgen. De verhoging is circa € 0,5 miljoen. Wij zien dit voornamelijk als incidentele meerkosten. Wij maken ons er sterk voor om een taakstelling bij Laborijn neer te leggen, die ertoe moet leiden dat de toename van de gemeentelijke bijdrage niet verder gaat dan € 250.000.

Regionale samenwerking Sociaal Domein

Dit budget was de afgelopen jaren incidenteel beschikbaar gesteld, gelet op het samenwerkingsdiscussie. Het heeft inmiddels een structureel karakter. Dit structurele budget valt onder de budget neutraliteit Sociaal Domein (verhoogt de taakstelling).

Wmo (nieuwe taken)

We zien voor 2020 en verdere jaren een structurele verhoging van circa € 0,5 mln. Dit wordt met name veroorzaakt door de tariefwijziging per 1 juli 2019.

Jeugdzorg

Bij de jeugdzorg stijgen de kosten ook aanzienlijk, een structurele verhoging van circa € 1,3 mln. Met name bij de duurdere hulp zien we een verhoging gebaseerd op werkelijke kosten 2018 en huidige indicaties. Dit is ook gemeld bij de 2e managementrapportage 2018. Ook de tariefwijziging per 1 juli 2019 werkt door binnen de Jeugd.

Coalitieprogramma 2018 - 2022

In 2018 is het ambitieuze coalitieprogramma financieel vertaald. Toch komen er nieuwe ontwikkelingen die een financiële claim leggen (de één groter dan de ander). Deze hebben zich in 2018/2019 flink voorgedaan: brede school 's-Heerenberg, actualisatie centrumplan Didam, verkeerscirculatie, warmtetransitie/duurzaamheid etc. De oplossing is telkens dergelijke kosten te betrekken bij de beleidscyclus. Deze zijn nu, in deze Kadernota, financieel vertaald.

De volgende mutaties worden voorgesteld, uitgesplitst naar 'inmiddels besloten in het college' en 'in voorbereiding':

Inmiddels besloten door het college:

	Bedragen x € 1.000				
	2019	2020	2021	2022	2023
Bestuurlijke Vernieuwing	-68	-11	-	-	-
Centrumplan	-	38	-113	51	-150
PAM	-	-5	-5	-5	-5
Achterhoek in Beweging	-	-10	-10	-10	-10
Brede school	-	-	268	-	-
Totaal	-68	12	140	36	-165

Bestuurlijke vernieuwing € 11.000 voor 2020.

- Actualisatie Centrumplan Didam:
De actualisatie (deelplan 10, herinrichting openbare gebied supermarkt locatie / bijstelling van de engineerkosten, maar ook de kapitaallasten van het stationsplein vanaf 2023) laat de volgende mutaties zien t.o.v. de begroting 2019: 2020 € 38.000 voordeel, 2021 € 163.000 nadeel, 2022 € 1.000 voordeel en 2023 € 200.000 nadeel. Vanaf 2021 wordt een deel (€ 50.000) verrekend met de reserve Centrumplan Didam. De aanpassingen in het rioolstelsel maken geen deel uit van deze bedragen. Die worden namelijk zullen worden verdisconteerd in het tarief rioolheffing.
- Politieke Avond Montferland (PAM): investering van € 48.000, kapitaallast vanaf 2020 van € 5.200.
- Achterhoek in Beweging heeft structureel € 10.000 meer nodig.

- Brede school 's-Heerenberg wordt later waardoor er € 268.000 voordeel voor 2021 wordt ingeboekt. Echter het geraamde bedrag van € 7 miljoen voor de bouw wordt nu al aangegeven dat deze niet toereikend zal zijn.
Door verloop van tijd en de aanpassing van de VNG-normen (m.n. het gevolg van prijsstijgingen in de bouwsector) zullen de kosten hoger uitvallen dan de eerder indicatief geraamde kosten. Deze verhoging is nog niet verwerkt in de bijstellingen.

Besluiten die nog in voorbereiding zijn:

	Bedragen x € 1.000				
	2019	2020	2021	2022	2023
Communicatieplan	pm	pm	pm	pm	pm
Verkeerscirculatieplan	-	-	-77	-77	-77
Totaal	-	-	-77	-77	-77

- Communicatieplan: Financiële consequenties nog onbekend.
- verkeerscirculatieplan:
Dit komt in september in de raad. Aanvullende investering van € 1,1 miljoen, structurele kapitaallast van € 77.000 vanaf 2021. Hier staan wel kansen tegenover in de grondexploitatie (incidentele opbrengsten).

"Extra" nieuw beleid

Naast het coalitieprogramma is bij de begroting 2019 ook "extra" nieuw beleid vastgesteld. Ook hier komen er nieuwe ontwikkelingen die een financiële claim leggen (de één groter dan de ander). Deze hebben zich in 2018/2019 flink voorgedaan: fusies voetbalverenigingen, Bloemenbuurt etc. De oplossing is telkens dergelijke kosten te betrekken bij de beleidscyclus. Deze zijn nu, in deze Kadernota, financieel vertaald.

De volgende financiële mutaties zijn het meest in het oog springend qua bedrag:

- Aanjaagfonds duurzame energieopwekking (is in april besloten door de raad), betekent € 100.000 structureel extra.
- Fusies voetbalverenigingen: hiervoor was een PM post opgenomen in onze huidige begroting. Dit is inmiddels besloten door de raad, dus de financiële consequenties moeten worden meegenomen. Voor 2020 € 94.400 en vanaf 2021 een bedrag van € 68.000. Daarnaast nog een onttrekking uit onze Algemene Reserve van € 574.000.

Daarnaast:

Project Bloemenbuurt geeft een incidenteel voordeel voor de jaren 2020 en 2021 van € 14.000 per jaar, doordat het project iets vertraagd is (is verwerkt in de mutaties). Echter in een raadsbrief is al aangegeven dat de vastgestelde budgetten niet toereikend zullen zijn. Op dit moment is nog niet bekend over welke aanvullende bedragen we het hebben. Het betekent wel dat dit een risicopost is! Omdat er nog niet exact bekend is wat de hoogte van de aanvullende bedragen zullen zijn, is de verhoging niet verwerkt in de bijstellingen.

Resumé

De jaarschijf 2023 maakte geen deel van de (meerjaren)begroting 2019 – 2022. Het saldo in de tabel hierna is gelijk gehouden aan die van de jaarschijf 2022, derhalve € 621.000.

Het bijgestelde financiële beeld meerjarig is als volgt:

	Bedragen x € 1.000			
	2020	2021	2022	2023
Saldi cf begroting 2019-2022	4	266	621	621
Financiële mutaties Kadernota 2020	-3.841	-3.296	-3.349	-3.204
Totaal, saldi 2020 - 2023	-3.837	-3.030	-2.728	-2.583
af: verhoging taakstelling transities budgetneutraal	2.135	2.009	2.009	2.009
Kadernota 2020 - 2023	-1.702	-1.021	-719	-574

Hierbij gaan we er dus van uit dat de meerkosten uit het Sociaal Domein, i.c. de transities 2015, worden opgevangen door bezuinigingsmaatregelen in het Sociaal Domein. Indien dit uitgangspunt wordt verlaten dan worden de tekorten minimaal € 2 miljoen hoger.

Tot slot zijn we benieuwd wat de meicirculaire gaat brengen. De laatste berichten zijn niet positief. M.n. het accres zal lager zijn t.o.v. de laatste circulaire, maar ook de verwachte onderschrijving van het BTW compensatiefonds-plafond is lager uitgevallen.

Daarnaast zijn de onderhandelingen tussen de VNG en het Kabinet nog gaande over de extra mid-delen die beschikbaar worden gesteld voor de uitvoering van de jeugdhulp. Al met al is de ver-wachting dat de meicirculaire geen redding zal brengen om bovenstaande saldi tot een redelijke proportie terug te brengen. Daarvoor is de financiële verschil te groot.

3.2 Vermogen

Algemene Reserve

De Algemene Reserve is een belangrijk onderdeel van ons (weerstand)vermogen.

Hieronder volgt het verloop van onze Algemene Reserve. Alle mutaties vloeien voort uit eerdere besluitvorming.

Ontwikkeling Algemene Reserve

(Bedragen x € 1.000)

	2019	2020	2021	2022	2023
Stand per 1-1 (o.g.v. jaarrekening 2018)	6.743	5.202	5.428	5.428	5.428
<i>Toevoegingen</i>					
1. Voorfinanciering: Planontwikkeling Lengel/'s Bergh-Oost. Correctie afwaardering jaarrekening 2012 na vaststelling bestemmingsplan		740			
<i>Onttrekkingen</i>					
2. Negatief saldo begroting 2019	-836				
3. Negatief saldo jaarrekening 2018	-131				
4. Fusie voetbalverenigingen	-574				
5. Aannee bijdrage kunstgras voor Sprinkhanen en vv 't Peeske		- 514			
6. Begrotingstekorten 2020 e.v.		p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
7. Tekorten Sociaal Domein - "aanvullende tekorten" 2019 e.v.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Verwacht saldo per 31-12	5.202	5.428	5.428	5.428	5.428

Conform de Nota Reserves en Voorzieningen 2018 streven we met ingang van 2019 naar een weerstandratio van minimaal 2,0 (uitstekend). Bij gelijkblijvende risico's en gelijkblijvende weerstandscapaciteit, zoals vermeld in de jaarrekening 2018, is de conclusie dat de hoogte van de Algemene Reserve van uitstekende omvang is. De berekende ratio bedraagt namelijk 6,6. Hierbij dient opgemerkt te worden dat na vaststelling van de nota reserves en voorzieningen, in november 2018, is besloten om het saldo ad. € 15,1 miljoen van de reserve verkoop aandelen Nu-on in de bepaling van de beschikbare weerstandscapaciteit te betrekken.

De risico's met het grootste impact op dit moment zijn de transities in het Sociaal Domein. De fors hogere uitgaven in 2018 hebben er toe geleid dat de reserve Sociaal Domein nagenoeg is uitgeput. Volgens de laatste prognoses zal de uitvoering van de BUIG een voordelig resultaat laten zien van circa € 1,2 miljoen (dit is € 800.000 hoger dan de verwachte € 400.000). Op grond van besluit Kadernota 2019 zal het surplus worden toegevoegd aan de reserve Sociaal Domein, waardoor de reserve groeit naar circa € 1 miljoen. De verwachting is dat een deel van het tekort uit het Sociaal Domein hiermee kan worden gedekt, maar zal zeker niet toereikend zijn voor 2019.

We zien namelijk dat de ingeboekte bezuinigingsmaatregelen op de korte termijn niet de gewenste financiële effecten opleveren. Dit zal voor de komende jaren er toe leiden dat er een fors beroep zal worden gedaan op onze Algemene Reserve, waardoor onze weerstandratio zal afnemen.

Voor de jaarschijf 2020 ev gaan we er vooralsnog van uit dat deze worden opgevangen door concrete aanvullende bezuinigingsmaatregelen. Indien we hier niet in slagen dan zal onze Algemene Reserve na 2021 niet meer toereikend zijn voor de tekorten vanaf 2022.

Coalitieprogramma 2018 - 2022

In het coalitieprogramma staan de volgende speerpunten inzake onze financiële huishouding weergegeven:

- De financiële huishouding en reserves moeten op orde worden gehouden;
- Er moet een verbetering komen in de gemeentelijke kengetallen;
- Er zal terughoudend omgegaan worden met zaken die potentiële hoge financiële risico's met zich meebrengen.

Financiële kengetallen

Het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) schrijft een verplichte set van vijf financiële kengetallen voor.

Het gebruik van deze kengetallen heeft geen functie als normeringsinstrument in het kader van het financieel toezicht door de provincie. De invoering van de set van vijf kengetallen is voornamelijk bedoeld om de financiële positie voor raadsleden inzichtelijker te maken.

De kengetallen betreffen: schuldquota leningen, solvabiliteitsratio, grondexploitatie, structurele exploitatieruimte en belastingcapaciteit. Onderstaand een overzicht waaruit de ontwikkeling van de financiële kengetallen blijkt in de periode 2017 tot en met 2021.

Wellicht ten overvloede: deze kengetallen zijn gebaseerd op de jaarrekening 2018. De cijfers zijn niet geactualiseerd n.a.v. de prognoses in deze Kadernota.

Kengetal	Financiële kengetallen Montferland (%)					
	Rek. 2017	Begr. 2018	Rek. 2018	Begr. 2019	Begr. 2020	Begr. 2021
1a Netto schuldquote	85%	97%	87%	97%	105%	97%
1b Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	79%	89%	79%	86%	93%	86%
2 Solvabiliteitsratio	24%	25%	26%	24%	23%	24%
3 Structurele exploitatieruimte	0,01%	0,23%	0,22%	-0,84%	0,27%	0,32%
4 Grondexploitatie	17%	16%	18%	9%	8%	3%
5 Belastingcapaciteit	106%	103%	103%	107%	107%	107%

Hieronder een kort uitleg per kengetal.

Netto schuldquote: Heeft de gemeente een hoge schuld en hoeveel daarvan is doorgerekend aan derden? De netto schuldquote bestaat dus uit twee ratio's: zowel in- als exclusief doorgeleende gelden. Hoe lager deze percentages, hoe beter (<100% is voldoende).

Solvabiliteit: heeft de gemeente voldoende eigen vermogen om aan haar financiële verplichtingen te voldoen? Hoe hoger dit percentage, hoe beter (<20% is onvoldoende).

Structurele exploitatieruimte: Heeft de gemeente voldoende structurele baten om haar structurele lasten te dekken? Hoe hoger dit percentage, hoe beter (0<>0,6% is matig).

Grondexploitatie: Grondexploitatie kan risicovol zijn. Heeft de gemeente relatief veel grond en loopt zij daardoor veel risico? Hoe lager dit percentage, hoe beter (hier is geen norm voor).

Belastingcapaciteit: Heeft de gemeente relatief veel belastingen en is er ruimte om deze belastingen te verhogen? Hoe lager dit percentage, hoe beter (100><120% is matig).

De financiële kengetallen dienen in samenhang te worden gezien om onze financiële positie te beoordelen.

In 2018 vallen vier kengetallen in de categorie voldoende (netto schuldquote gecorrigeerd, netto schuldquote gecorrigeerd, structurele exploitatieruimte en grondexploitatie) en twee in de categorie matig (solvabiliteitsratio en belastingcapaciteit). Ook rekening houdend met ons uitstekende weerstandsvermogen kunnen we concluderen dat de financiële positie van onze gemeente als voldoende kan worden gekwalificeerd op basis van de bovenstaande indeling.

Onze solvabiliteit neemt geleidelijk toe, als blijven we op dit onderdeel nog wel achter bij het gemiddelde van de Gelderse gemeenten. Op basis van de jaarrekeningen 2017 bedroeg de gemiddelde solvabiliteit van de Gelderse gemeenten 36%. Daar zitten wij dit jaar nog 10% onder.

Op dit moment laten de prognoses in deze Kadernota 2020 een zorgelijk beeld zien die haaks op bovenstaande uitgangspunten staat en zonder maatregelen zullen leiden tot een verslechtering van de kengetallen. Immers, we teren flink in op onze reserves. Onze solvabiliteitsratio zal dalen naar "onvoldoende".

Ook het kengetal voor de belastingcapaciteit zal naar verwachting gaan toenemen.

Reserve "Nuon"

Deze geblokkeerde reserve is gevormd uit verkoop van de aandelen Nuon in 2009.

De opbrengst bedroeg afgerond € 34 mln. Het grootste deel is inmiddels aangewend voor onder andere incidentele nadelen gedurende de crisisjaren, extra afschrijving, op peil brengen van bestemmingsreserves, maar ook voor incidentele uitgaven.

De stand van deze reserve op 1 januari 2019 is afgerond € 15,8 mln. Na aftrek van verplichtingen resteert € 15,1 mln.

Deze reserve valt onder de Algemene Reserves en is dus geen bestemmingsreserve. Het maakt als zodanig deel uit van ons weerstandsvermogen.

De reserve kenmerkt zich als een "geblokkeerde" reserve. Hiermee bedoelen we dat aanwending mogelijk is, maar er de nodige haken en ogen aan zitten:

- De reserve heeft een bufferfunctie. Zeer van belang indien de Algemene Reserve niet meer toereikend is ;
- Het is een "fictieve" reserve: Aanwending van deze reserve leidt tot een beroep op de kapitaalmarkt en dus structurele rentelasten. Volledige aanwending (lees € 15 mln.) leidt tot een verslechtering van de begrotingsaldi van € 300.000 structureel;
- Aanwending leidt tot verslechtering van onze solvabiliteitsratio.

Gelet op deze kanttekeningen is het belangrijk de reserve Nuon in stand te houden.

Financiering

In de begroting 2020 zullen de kapitaallasten (rente- en afschrijvingen) opnieuw worden berekend. Van belang zijn hierbij de volgende aspecten:

- hoe ontwikkelen zich de boekwaarden van de activa en de grondexploitatie?;
- zijn er in de periode 2018 – 2023 vaste geldleningen die aflopen en/of moeten er nieuwe geldleningen worden aangetrokken?;
- hoe ontwikkelt zich de rente op de kapitaal- en geldmarkt?;
- hoe ontwikkelt zich onze reserve- en voorzieningenpositie?

Mutaties op al deze terreinen leiden er toe dat het totaal aan kapitaallasten (ca. € 6 mln.) in positieve of negatieve zin moet worden bijgesteld. Definitief inzicht in al deze aspecten komt aan bod bij het opstellen van de begroting 2020.

Eind december 2018 is er, ter dekking van het opgelopen financieringstekort, een lening van € 15 mln. afgesloten voor een periode van 15 jaar. Daarmee is voor de korte termijn voorzien in voldoende financiering.

Daarnaast lopen er vanuit de begroting 2019, o.a. als uitvloeisel van het Coalitieprogramma 2018-2022, al een aantal zaken, zoals de div. stimuleringsleningen alsmede diverse investeringen (Centrumplan en renovatie Bloemenwijk).

Verder zijn er de ontwikkelingen in de grondexploitatie. Naast de grondexploitatie voor de woningbouw in m.n. Kerkwijk, speelt vooral de grondexploitatie voor bedrijfsterreinen. Zowel binnen de gemeente (DocksNld en Matjeskolk) als ook op bedrijventerrein A18. Op dit moment is nog niet goed te overzien wat de ontwikkelingen in 2019 en 2020 zullen zijn. De voortekenen zijn echter gunstig.

Om aan te geven wat de effecten zijn van met name de verkoop van grond op de financiering worden hier een tweetal mogelijke scenario's geschetst.

1. Positieve ontwikkeling van de grondexploitaties

Op basis van de thans bekende gegevens wordt uit de grondexploitatie in 2019 een positieve kasstroom verwacht van ca. € 7,5 mln. Hiervan heeft bijna € 7 mln. betrekking op DocksNld. Voor 2020 ligt deze positieve kasstroom op ca. € 3,3 mln. Dan worden echter geen verkopen op DocksNld geraamd.

De positieve ontwikkeling van de grondexploitatie op Bedrijventerrein A18 heeft ook tot gevolg dat de bijdrage in de verliesvoorziening voor het bedrijventerrein is verlaagd van € 3,3 mln. naar ca. € 1,6 mln. Deze bijdrage zal dit jaar worden betaald aan de gemeente Doetinchem.

Tegenover deze positieve ontwikkelingen staat de toegenomen behoefte aan financiering vanuit de investeringen. Op dit moment wordt voor 2019 een financieringsbehoefte verwacht van ca. € 5,6 mln. en voor 2020 € 6,2 mln.

Dit alles leidt, in combinatie met de ontwikkeling van de reguliere financieringsbehoefte tot een situatie waarbij in 2019 naar verwachting geen nieuwe geldlening behoefte te worden afgesloten. Afhankelijk van de voortgang van de diverse projecten zal waarschijnlijk in het laatste kwartaal van 2020 aanvullende financiering noodzakelijk zijn in de orde grootte van € 5 - € 8 mln.

2: Geen verkoop op DocksNld en verminderde verkoop in overige exploitaties

Mochten onverhoopt de grondverkopen, m.n. bij de bedrijfsterreinen stagneren dan betekent dat, bij de huidige planning van projecten, dat het financieringssaldo vrij snel verslechterd.

Hierdoor wordt vanaf het 4^e kw. 2019 de kasgeldnorm overschreden waardoor al in het 2^e kw. 2020 verplicht tot herfinanciering moet worden overgegaan tot een bedrag van € 12 - € 15 mln.

Het is de verwachting dat er in de loop van het jaar hierover meer duidelijkheid is. Wij zullen dit in de begroting 2020 verwerken. Daarmee kan dan zo nodig een afgewogen besluit over de (her)financiering worden genomen op basis van actuele informatie.

Solvabiliteit

Een van de speerpunten uit het Coalitieakkoord is de verbetering van de solvabiliteit. Echter door de voorgenomen investeringen met de bijbehorende financiering zal dit voorlopig niet aan de orde zijn. Het is overigens niet alleen afhankelijk van de investeringen. Ook de inzet van reserves heeft een nadelig effect op de solvabiliteit.

Het is evident dat scenario 2 een duidelijk negatiever effect heeft op de solvabiliteit.

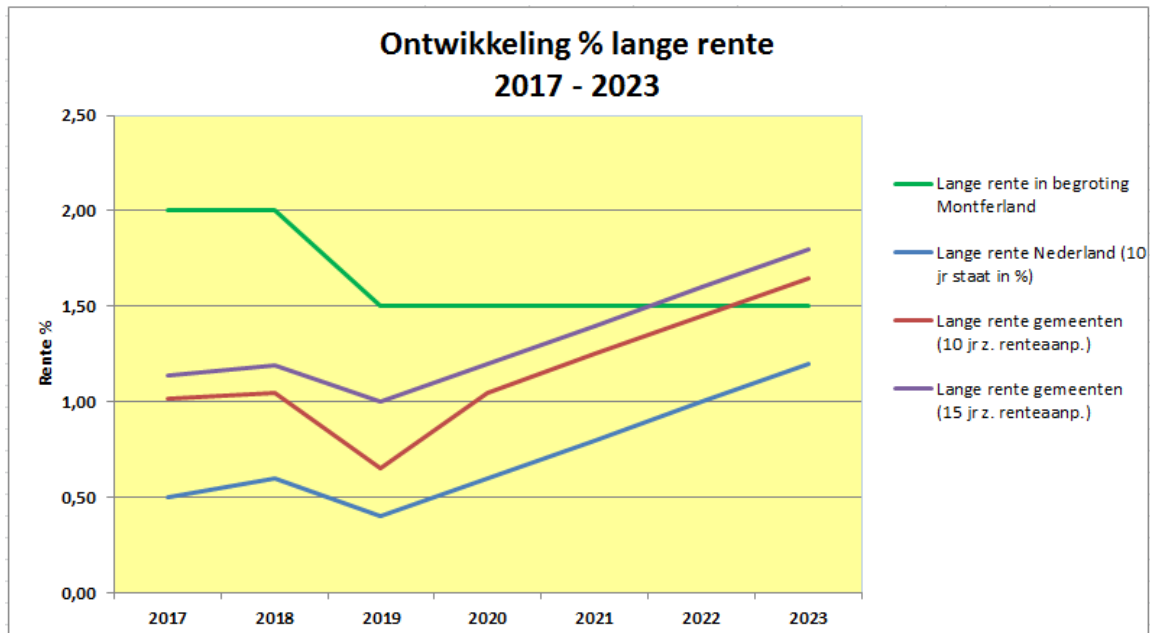
Renteontwikkeling

In tegenstelling tot de verwachting in zowel de Kadernota 2019 als de Begroting 2019 vertoont de rente nog nauwelijks een opwaartse beweging. Gelet op de verwachtingen die de president van de ECB (Europese Centrale Bank) heeft uitgesproken, hoeft voor dit jaar geen belangrijke rentestijging te worden verwacht. Ook voor 2020 wordt nu slechts een lichte stijging van de lange rente verwacht. Op basis van de cijfers van het (CPB) Centraal Planbureau verwachten we nu voor de komende jaren het volgende renteverloop.

Coalitieprogramma 2018 - 2022

Voor nieuwe investeringen wordt in de berekeningen rekening gehouden met 1,5 %. Indien de daadwerkelijke rente in 2020 afwijkt van de verwachte 1,5%, betekent dit ook een afwijking in de rentelasten.

In de begroting 2019 is de rente voor de grondexploitaties aangepast tot 1,801%. Waarschijnlijk zal de voor 2020 toe te passen rente hiervan licht afwijken (de wijze van berekenen is wettelijk voorgeschreven). Dit zal duidelijk worden bij de opstelling van de begroting 2020.

3.3 Strategisch financieel beleid

We willen een gemeente zijn met een gezonde financiële huishouding. Autonome ontwikkelingen in combinatie met onze ambities nopen daarom tot het maken van keuzes. De taakstelling waar we voor staan wordt in belangrijke mate ingegeven door de tekorten in het Sociaal Domein.

We hebben de gemeentefinanciën in zijn volledige omvang beschouwd, waarbij nadrukkelijk stil is gestaan bij de impact van het loslaten van de budget neutraliteit in het Sociaal Domein. Het zoeken naar bezuinigingen in de volle breedte van de begroting zal zorgvuldig afgewogen moeten worden. We hebben in ons achterhoofd gehouden dat we daarmee de mede door het Rijk gecreëerde financiële vraagstukken in het Sociaal Domein gaan afwentelen op andere taakvelden binnen onze begroting en dus de leefbaarheid binnen onze gemeente.

Daarom stellen wij u het volgende voor:

We willen een duidelijk (politiek) statement maken richting Provincie (en Rijk) door de tekorten zichtbaar te laten in deze Kadernota. We vinden dat het Kabinet nu aan zet is om de door hun veroorzaakte probleem ook daadwerkelijk helpen op te lossen. Dat wil niet zeggen dat wij niets meer gaan doen in het Sociaal Domein en achterover gaan leunen. Integendeel, achter de schermen blijven we hard aan de slag om het Sociaal Domein door te lichten. Wat gaat er goed binnen het Sociaal Domein en wat kan er anders, goedkoper en efficiënter. Hierbij wordt gekeken naar het "anders inrichten", "hervormen" en "omdenken": Welke rol pakt de overheid hierin, maar ook het maatschappelijk veld. Processen zullen duidelijk en leidend hierin zijn, maar we zullen zeker niet nalaten om de grenzen hierin op te zoeken.

Door deze aanpak te kiezen, geeft het ons ook wat meer tijd om de uitkomsten uit de meicirculaire bij de begroting te betrekken en dan met name de onderhandelingen die nu gaande zijn tussen de VNG en het Kabinet over de extra middelen die beschikbaar worden gesteld voor de uitvoering van de jeugdhulp. Hiermee wordt voorkomen om taakstellingen te creëren die later wellicht niet benodigd waren.

We willen een bestuurskrachtige gemeente zijn, waarbij we blijven streven naar een structureel sluitende (meerjaren)begroting. Door processen anders in te richten en zaken anders te doen of niet meer te doen, willen wij u bij de begroting 2020 een pakket aan maatregelen aanbieden waar we de komende jaren mee vooruit kunnen. Het motto bij de begroting 2020 zal dan ook zijn:

'HERVORMEN OM VOORUIT TE KUNNEN'!

Hierbij zal door middel van hervorming binnen het Sociaal Domein aan u, bij de begroting 2020 en de meerjarenraming 2021 - 2023, een pakket aan maatregelen worden aangeboden om te voldoen aan het uitgangspunt "budget neutraliteit in het Sociaal Domein". Hierbij zal de reikwijdte van het Sociaal Domein een onderdeel van de discussie zijn.

Voor de overige terreinen bieden wij u, ook bij de begroting 2020 en de meerjarenraming 2021 - 2023, een aanvullend pakket met maatregelen aan voor een bedrag van minimaal € 1 miljoen structureel ingaande 2020.

Wat houdt bovenstaande in?

Bovenstaande betekent dat vastgehouden blijft worden aan "budget neutraliteit in het Sociaal Domein". Echter, het tekort binnen het Sociaal Domein zal bij de Kadernota niet ingevuld gaan worden met maatregelen. Deze blijven dus duidelijk zichtbaar. Op deze manier willen we dus een signaal afgeven richting de Provincie (en Kabinet) dat extra geld noodzakelijk is om de transities op een verantwoorde manier uit te kunnen voeren. Wij sluiten met dit statement graag aan bij onze koepelorganisatie de VNG.

De problemen in het Sociaal Domein worden door gemeenten in het gehele land gevoeld. We willen de tekorten niet ten koste laten gaan van de leefbaarheid binnen Montferland door te bezuinigen op andere taakvelden.

We hebben het volgende argument voor deze keuze: als één van de eerste gemeenten hebben we, verdeeld over 2 rondes, besloten tot forse bezuinigingen binnen het Sociaal Domein.

Wij zijn niet optimistisch over verdere mogelijkheden, gezien allerlei initiatieven in den lande met een hoog "probeercentage" en die uiteindelijk amper te vertalen zijn naar lagere kosten. Laat duidelijk zijn: vanzelfsprekend blijven wij met voorstellen komen om uitgaven te verlagen in het Sociaal Domein en staan open voor nieuwe ideeën.

Om de resterende taakstelling op de overige terreinen te kunnen realiseren zullen wij u bij de begroting 2020 en de meerjarenraming 2021 - 2023 een pakket aan maatregelen - niet zijnde Sociaal Domein - voor de korte en middellange termijn doen toekomen voor minimaal € 1 miljoen structureel. Hierbij zal bv. ook worden gezien of kapitaallasten van investeringen gedekt kunnen worden uit een nog te vormen bestemmingsreserve.

3.3.1 Vermogen

De solvabiliteit is momenteel een aandachtspunt en door de prognoses in deze Kadernota kan het een zorgpunt worden. Eén van de speerpunten in het Coalitieprogramma 2018 - 2022 is een verbetering van de gemeentelijke (financiële) kengetallen. Helaas kan de ontwikkeling hiervan niet los worden gezien van de exploitatieresultaten.

Een verbetering van het kengetal is dan ook alleen mogelijk door het niet verder interen op onze (eigen) vermogenspositie.

Weliswaar is een solvabiliteit met het predicaat "matig" op zich geen reden om de gemeente onder preventief toezicht te plaatsen. Het speelt wel een rol in de oordeelsvorming rond de goedkeuring. Ook geeft de slechte solvabiliteit aan dat we in hoge mate afhankelijk zijn van externe financiering. Dit impliceert afhankelijkheid en brengt risico's met zich mee.

B

eleids- en rekentechnische uitgangspunten begroting

4 Uitgangspunten (meerjaren)begroting 2020 – 2023

a. Algemeen

Bij de samenstelling van de begroting 2020 wordt rekening gehouden met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV).

De basis voor de begroting is het bestaande beleid conform de vastgestelde begroting 2019 plus de begrotingswijzigingen in 2019 tot en met de raadsvergadering van 26 september 2019¹.

b. Tijdpad bestuurlijke behandeling

Bij het bestuurlijk behandel- en besluitvormingstraject is het volgende schema van toepassing:

Aktie	Datum
Verzending	27 september 2019
Ambtelijke presentatie	8 oktober 2019
Indienen technische vragen	14 oktober 2019
Indienen algemene beschouwingen	4 november 2019
Vaststellen begroting	7 november 2019
Toezenden begroting GS	11 november 2019

c. Gemeentelijke belastingen

In het coalitieprogramma 2018 – 2022 is het volgende bepaald:

"De lokale belastingen en de OZB moeten zo min mogelijk verhoogd worden waarbij het verhogen van deze belastingen als laatste maatregel gezien moet worden."

Met inachtneming van dit gestelde hanteren we bij het opstellen van de ramingen de volgende uitgangspunten:

- 100% kostendekkendheid rioolheffing conform het vastgestelde Gemeentelijk Riolerings-Plan;
- 100% kostendekkendheid afvalstoffenheffing;
- Jaarlijks mag de OZB voor woningen en niet-woningen met maximaal de inflatie worden verhoogd. Alleen in uitzonderlijke gevallen kan hiervan worden afgeweken.
- Toeristenbelasting; geen verhoging van de toeristenbelasting, tenzij daar aanwijsbaar nieuwe toeristische investeringen tegenover staan. Het tarief voor de toeristenbelasting voor 2020 handhaven op € 1,25;
- Voor de tarieven, welke niet van rijkswege worden vastgesteld, geldt dat ze met het prijsindexcijfer "Prijs overheidsconsumptie, netto materieel" (IMOC) uit de meicirculaire 2019 verhoogd worden, tenzij wetgeving of bestaand beleid anders luidt. De prognose voor 2020 bedraagt 1,5% (bron: CEP 2019). Afwijking op deze regel dient door de desbetreffende afdeling zelf gemotiveerd aangeleverd te worden.

¹ Onder voorbehoud. Het nieuwe vergaderschema was ten tijde van het afsluiten van deze kadernota nog niet bekend.

Prijsstijgingen levering goederen en diensten

Exploitatiebudgetten

- De diverse ramingen voor de levering van goederen en diensten worden aangepast aan het gestegen prijspeil. Hierbij wordt uitgegaan van het indexcijfer "Prijs overheidsconsumptie, netto materieel" (IMOC) uit de meicirculaire 2019. Op basis van het Centraal Economisch Plan 2019 bedraagt de prognose voor 2020 1,5%.
- Het is echter mogelijk dat, op grond van andere ontwikkelingen of overwegingen, tot een aanpassing van dit percentage moet worden besloten. Dit wordt dan gemotiveerd meegenomen in de ramingen.
- Voor de jaren 2021-2023 wordt uitgegaan van een prijsmutatie van 0% ten opzichte van 2020. De reden hiervoor is dat we meerjarig in constante prijzen ramen.

Investeringskredieten

- (Restant)kredieten / projecten groter dan € 1.000.000 alsmede de kredieten voor de grondexploitatie worden jaarlijks geïndexeerd;
- Als basis voor de indexering geldt het indexcijfer "Prijs bruto overheidsinvesteringen"(IBOI). Dit cijfer wordt jaarlijks gepubliceerd in de meicirculaire. Op basis van het Centraal Economisch Plan 2019 bedraagt de prognose voor 2020 1,2%;
- In een aantal gevallen is er een betere, branche specifieke, index beschikbaar c.q. zijn er nadere afspraken gemaakt voor een bepaalde investering. Dit geldt bijv. bij de grondexploitatie. Daarbij wordt gewerkt met specifieke indexen van het Bureau Documentatie Bouwwezen (BDB).

d. Personele kosten

Formatie

- In de staat van personele sterkte zal uitgegaan worden van de toegestane formatie overeenkomstig het functieboek;
- Daar waar inmiddels aanvullende besluitvorming heeft plaatsgevonden, zal hiermee rekening gehouden worden.

Loonkosten

- Het in dienst zijnde personeel zal geraamd worden op basis van de salarisgegevens van april 2019, verhoogd met de te verwachten periodieke verhogingen;
- Voor vacatures zal een raming worden opgenomen gebaseerd op het maximum van het betreffende functieniveau.
- De huidige CAO heeft een looptijd tot 1 januari 2019. Aan de hand van het indexcijfer "Prijs overheidsconsumptie, beloning werknemers" ramen we de loonkostenstijging 2020 op 1,9% (bron: CEP 2019). Dit indexcijfer zal in de meicirculaire 2019 worden gepubliceerd.

Inhuur derden

- De raming wegens inhuur derden voor vervanging wegens ziekte en het oplossen van tijdelijke personele tekorten bedraagt 1,4% van de loonsom. Daarnaast worden ook de vrijkomende gelden uit vacatures hieraan toegevoegd.

Opleidingskosten

- De raming voor de kosten van opleiding bedraagt 1,5% van de loonsom.

e. Bijdragen aan samenwerkingsverbanden en subsidies

De raming van de bijdrage aan gemeenschappelijke regelingen en gesubsidieerde instellingen wordt gebaseerd op de door de instituten/instellingen over te leggen begroting 2020.

De colleges van de gezamenlijke Achterhoekse gemeenten hanteren als uitgangspunt dat de inwonerbijdrage in normale situaties niet meer mag stijgen dan de prijsontwikkeling van het bruto binnenlands product (BBP) zoals weergegeven in de septembercirculaire gemeentefonds voor het komende jaar.

Ieder jaar laten de gemeenten naar aanleiding van de septembercirculaire aan de gemeenschappelijke regelingen weten met welk percentage de inwonerbijdrage maximaal mag stijgen. Voor 2020 komt het indexpercentage uit op 2%.

De (budget)subsidies worden aangepast op basis van de uitgangspunten zoals vastgelegd in de subsidieverordening.

In de Nota "Harmonisering budgetsubsidies" is de wijze van indexering bepaald, namelijk aan de hand van het samengesteld gewogen gemiddelde van de volgende indexcijfers:

- "Prijs overheidsconsumptie, netto materieel" (IMOC); weging 1/3 deel;
- "Prijs overheidsconsumptie, beloning werknemers"; weging 2/3 deel.

Op voorhand gaan we er van uit dat de budgetsubsidies 2020 worden aangepast met 1,77% (bron: Centraal Economisch Plan 2019).

Dit indexcijfer zal naar aanleiding van meicirculaire 2019 definitief worden bepaald.

f. Wetswijzigingen

Daar waar sprake is van wetswijzigingen, ander beleid van hogere overheden, worden de lasten en baten van deze wijzigingen zo goed als mogelijk ingeschat. Uiteraard zijn er dan geen historische gegevens beschikbaar.

g. Autonome ontwikkelingen

Deze ontwikkelingen kenmerken zich vooral in het wijzigen van aantallen waar we als gemeente, uitgaande van het bestaande beleid, geen invloed op hebben. Ook kunnen zich dergelijke ontwikkelingen voordoen door in het verleden aangegane contracten of vanuit de samenwerkingsverbanden.

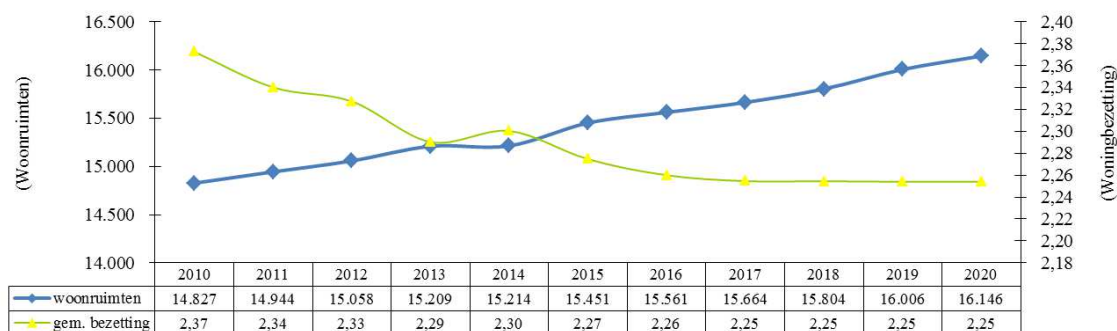
Voorbeelden hiervan zijn: aantal inwoners, aantal woningen, aantal bijstandsontvangers, contracten, aantal bouwvergunningen, aantal huwelijken, enz.

Uiteraard zijn de aantallen per 1 januari 2020 niet hard; een reële inschatting is echter noodzakelijk.

Op basis van inschatting wordt uitgegaan van de volgende gegevens:

- aantal inwoners
 - 1-1-2019 36.030
 - 1-1-2020 e.v. 36.390
- aantal woonruimten
 - 1-1-2019 16.006
 - 1-1-2020 e.v. 16.146

Aantal woonruimten en gemiddelde woningbezetting per 1 jan.

De aantallen voor 2020 en volgende jaren zijn constant gehouden. Ook bij de berekening van de Algemene uitkering uit het Gemeentefonds wordt hier van uitgegaan. Uitgangspunt is namelijk dat een eventuele toename van inwoner- en woonruimte aantallen weliswaar leidt tot meer uitgaven, maar deze worden vervolgens gecompenseerd door een hogere Algemene uitkering. Voor een eventuele afname geldt hetzelfde.

Kapitaallasten (rente en afschrijving)

Staat van activa

- In de staat van activa (model C) worden alle investeringen opgenomen waartoe besloten is t/m de raadsvergadering van 18 april 2019. Voor de vervangingsinvesteringen 2020 – 2023 worden in de staat C ramingen opgenomen o.b.v. bedrijfseconomische levensduur. Bij daadwerkelijke vervanging wordt echter ook de technische noodzaak beoordeeld;
- Bij de vervangingsinvesteringen geldt hierbij dat de volledige kapitaallasten optreden in het jaar na de investering (dus de lasten van een vervangingsinvestering 2020 treden pas op in 2021);
- Voor de berekening van de kapitaallasten wordt ervan uitgegaan dat al deze investeringen volledig voltooid zijn (en betaald) per 1 januari 2020. Dit houdt in dat in de begroting 2020 bij de diverse producten de volledige kapitaallasten worden opgenomen.

Nieuwe investeringen

- De nieuwe investeringen 2020 – 2023 maken deel uit van het besluitvormingsproces. Bij honorering zal er in de begroting een stelpost voor kapitaallasten en de eventuele exploitatielasten worden opgenomen;
- Ook hierbij geldt dat de kapitaallasten optreden in het jaar na de investering (dus de lasten van een nieuwe investering in 2020 treden pas op in 2021).

h. Rentepercentages

Hierna gaan we in op de werkwijze die we hanteren omtrent de rentepercentages.

Onderwerp (kaderstellend) bestuurlijk besluit	Werkwijze gemeente Montferland
I. Wordt bespaarde rente over de eigen (interne) financieringsmiddelen berekend?	Nee
II. Welke methode en percentage worden gehanteerd?	N.v.t.
III. Wordt rente aan de eigen (interne) financieringsmiddelen toegevoegd?	Op grond van het BBV mag aan voorzieningen geen rente worden toegevoegd. Deze lijn wordt door de BBV ook geadviseerd voor de reserves. Ingaande 2019 volgen wij deze lijn, maar maken we een uitzondering voor de reserves : <ul style="list-style-type: none"> • Onderwijshuisvesting; • Sportcomplex Montferland • Centrumplan Didam Aan deze bestemmingsreserves wordt toegerekend het inflatiepercentage "prijs nationale bestedingen" (afgerond op 0,5 naar boven). Voor 2020 hanteren wij 1,5% (bron CEP 2019).
IV. Wordt een omslagrente berekend om de rente aan producten toe te rekenen?	Ja.
V. Welk percentage wordt gekozen (marktrente, gemiddelde vermogenskostenvoet, gemiddelde rentevoet over geleend geld of gedifferentieerde rentepercentages?)	<i>Nieuwe activa</i> Voor de calculatie van de rentelast van nieuwe investeringen wordt uitgegaan van het rentepercentage van nieuw aan te trekken vaste geldleningen, zijnde 1,5%. <i>Bestaande activa</i> De activa i.v.m. de doorverstreking van een tweetal leningen t.b.v. de woningbouw worden verrekend tegen het percentage van de lening. Voor de overige activa wordt uitgegaan van een toerekening van de rentelast op basis van een gemiddeld percentage van 1,5%. Dit komt overeen met de verwachte omslagrente (totale rente minus doorbelasting aan grondexploitatie en investeringen afgezet tegen totaal aan activa), afgerond naar boven op 0,5%.
VI. Wordt een omslagrente berekend om de rente aan grondexploitaties toe te rekenen?	Wij berekenen geen omslagrente voor toerekening aan de grondexploitaties.

Onderwerp (kaderstellend) bestuurlijk besluit	Werkwijze gemeente Montferland
VII. Welk rentepercentage wordt hierbij gekozen (marktrente, gemiddelde vermogenskostenvoet, gemiddelde rentevoet over geleend geld en eigen (interne) financieringsmiddelen of gedifferentieerde rentepercentages?	Er wordt gekozen voor een rente van, naar verwachting, 1,664 % (was 1,801%). Voor nadere toelichting zie pagina 13 (onderdeel kapitaallasten).

Financieringslasten

We gaan uit van de volgende percentages bij de berekening van de rentelasten:

Soort Rente	Perc.	Toelichting
Rente over het financieringstekort tot aan de kasgeldlimiet	0,5	Tekort zal worden gefinancierd met korte financieringsmiddelen (m.n. rekening-courant; daggeld; kasgeld)
Rente op te nemen vaste geldlening	1,5	Op basis van prognose CEP 2019 afgerond naar boven.
Rentelast over het eigen en vreemd vermogen (reserves en voorzieningen)	1,5	Gelijk aan de raming voor de rentelast van een vaste geldlening
Rendement over uitgezette financieringsmiddelen	1,664	<ul style="list-style-type: none"> Betreffende de financiering van de grondexploitatie cf. uitgangspunten BBV/Vpb; Overige uit te zetten middelen
	0,5	

Een geraamd financieringstekort zal worden opgevangen door het opnemen van een raming voor kort geld (tot de kasgeldlimiet) en voor de rest door het opnemen van een raming voor de rentelast van een vaste geldlening.

i. Algemene uitkering

De raming van de Algemene uitkering uit het Gemeentefonds wordt gebaseerd op de meicirculaire 2019 van het Ministerie van BZK. Bij de raming voor de hoeveelheden wordt o.a. uitgegaan van de hiervoor genoemde aantallen woningen en inwoners.

Bij de berekeningen van de meerjarige ontwikkelingen van de Algemene uitkering 2020 – 2023 gaan wij uit van constante prijzen, dus het verwachte loon- en prijsniveau 2020.

j. Raming stelposten

Onvoorziene uitgaven

De hoogte van de raming voor onvoorzien is niet wettelijk voorgeschreven. De raming bedraagt € 10.000.

Onderuitputting

Uit voorgaande jaren is gebleken dat er altijd een onderuitputting is op de kapitaallasten, doordat planningen van projecten / investeringen niet gehaald worden. Vanaf 2018 is de stelpost nihil. Na genomen maatregelen is de ruimte binnen de investeringen naar een minimum gedaald. Daarnaast is ook het advies van de Provincie hiermee overgenomen.

Voor 2020 is er wel een risicopost van € 220.000 opgenomen (resterend bedrag, was € 250.000) voor het geval dat de laatste bezuinigingen uit de kerntakendiscussie niet of gedeeltelijk worden gerealiseerd. Vanaf 2021 is dit een bedrag van € 235.000.

m. Algemene Reserve en reserve grondexploitatie

- De Algemene Reserve is een bestanddeel van de weerstandscapaciteit. Het weerstandsvermogen kan in de vorm van een ratio worden weergegeven:

$$\text{Ratio} = \frac{\text{beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{benodigde weerstandscapaciteit}}$$

- Streven bij het weerstandsvermogen is een ratio van minimaal 1,0 en maximaal 2,0. In de begroting wordt de hoogte van de ratio berekend;
- Incidentele voordelen worden toegevoegd aan de Algemene Reserve;

- De minimale hoogte van de reserve Grondexploitatie bedraagt € 2,5 mln. De maximale omvang € 5 mln. Per 31 december 2018 bedraagt de stand € 5 mln.
Conform de nota "Weerstandsvermogen en risicobeheersing" zullen we bij de begroting 2020 verder ingaan op mutaties in de risico's ten opzichte van de inventarisatie die gehouden is bij de jaarrekening 2018.

n. Overhead

Ingaande 2017 is de kostenverdeelstaat vervallen ten gevolge van de aanpassingen in de BBV. De directe loonkosten worden verdeeld op basis van ervaringscijfers over de jaren 2017 en 2018.

De overhead wordt niet verdeeld, maar cf. BBV verzameld in het overzicht "kosten overhead".

Er zijn twee uitzonderingen m.b.t. de overhead opgenomen in de regelgeving namelijk:

- aan lokale heffingen en leges kan fictief een aandeel in de kosten van overhead opgenomen worden (extra comptabel), en
- aan de grondexploitatie, investeringen en projecten met een subsidiebijdrage/bijdrage van derden kan een aandeel in de overheadkosten toegerekend worden (intra-comptabel).

In de financiële verordening 2017 is vastgelegd dat de kosten van de overhead volledig worden omgeslagen naar lokale heffingen, grondexploitatie en investeringen naar rato van de personeelslasten en kosten van inhuur van het(de) bij de lokale heffing, grondexploitatie en investeringen betrokken taakveld(en) en de totale personeelslasten en kosten van inhuur van alle taakvelden exclusief overhead.

B

**esluit tot vaststelling
van de kadernota**

5. BESLUIT TOT VASTSTELLING VAN DE KADERNOTA

Raadsbesluit

Onderwerp: Kadernota 2020 t.b.v. de begroting 2020 en de meerjarenraming 2021 - 2023

De raad van de gemeente Montferland;

BESLUIT:

In te stemmen met:

- de voorgestelde financiële strategie wat concreet betekent:
 - hervorming binnen het Sociaal Domein en bij begroting 2020 en de meerjarenraming 2021 – 2023 een pakket aan maatregelen aanbieden om te voldoen aan het uitgangspunt “budget neutraliteit in het Sociaal Domein”;
 - het, bij begroting 2020 en de meerjarenraming 2021 - 2023, aanbieden van een pakket aan maatregelen op de overige terreinen voor een minimaal bedrag van € 1 miljoen;
- de Kadernota 2020 en deze te hanteren als uitgangspunt voor de door het college op te stellen ontwerpbegroting 2020 en de meerjarenraming 2021 – 2023;
- het boekwerk “Kadernota 2020”.

’s-Heerenberg, 27 juni 2019

De raad van de gemeente Montferland,
De griffier, De voorzitter,

D. Berends mr. P. de Baat MPM